

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

**FACEBOOK KUI PEREKONNA VIRTUAALNE
PILDIALBUM**
Bakalaureusetöö

Gerli Luste
Juhendaja: Andra Siibak, PhD

Tartu 2012

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	5
1.1. Perekond kui institutsioon.....	5
1.2. (Pere)fotode traditsioonide kaardistamine	7
1.2.1. Vanemad paberkandjal perefotoalbumid	9
1.2.2. Tänapäeva perefotoalbumid	10
1.3. Suhtlusportaalid kui suhtlemise ning (pere)fotode üleslaadimise keskkonnad.....	13
1.4. Privaatsus internetiajastul.....	15
2. Uurimisküsimused.....	19
3. Meetod ja valim.....	20
3.1. Meetod.....	20
3.2. Valim.....	21
4. Tulemused	24
4.1. Intervjueeritavate perepiltide eksponeerimise praktikad.....	24
4.1.1. Perefotode Facebooki laadimise ajendid	24
4.1.2. Perefotode laadimise sagedus.....	26
4.1.3. Korraga üleslaetavate fotode kogus	26
4.1.4. Fotodele juurdepääsu piiramine	28
4.1.5. Pereliikmete teadlikkus ja informeeritus fotode Facebooki lisamisest	31
4.1.6. Pabefotoalbum vs. suhtlusvõrgustiku Facebook album.....	32
4.2. Suhtlusvõrgustikku Facebook.com lisatavate fotode karakteristikud	37
4.2.1. Kõige sagedasemalt fotodel esinevad pereliikmed	37
4.2.2. Sündmused ja olukorrad, mis on kõige sagedasemalt perefotodel eksponeeritud ..	38
4.2.3. Intervjueeritavate nägemus enda fotodest	41
4.3. Perefotode auditoorium ja fotodele antav tagasiside.....	42
4.3.1. Perefotode auditoorium	42
4.3.2. Perefotodele saadud tagasiside.....	43
5. Järeldused ja diskussioon	47
Soovitused edasisteks uuringuteks	51
Meetodi kriitika	52
KOKKUVÕTE.....	54
SUMMARY	56
Kasutatud kirjandus	58
LISAD	62
LISA 1 Semi-struktureeritud süvaintervjuu kava.....	62
LISA 2 Intervjuude transkriptsioonid on kättesaadavad bakalaureusetöö paberversioonis. 64	

Sissejuhatus

„Ühiskonna muutumine ja uute tehnoloogiliste lahenduste väljamõtlemise tempo on tänapäeval kiirem kui kunagi varem. See on katsumuseks inimesele, kes peab kohanema uue olukorraga ja hülgame sajandite jooksul kogunenud harjumused“ (Kõuts 2011:73). Täna digitaalse visuaalse kultuuri maailmas on erinevad sotsiaalvõrgustikud saamas üha enam inimeste igapäeva elu loomulikuks ja lahutamatuks osaks, mida iseloomustab ilmekalt fakt, et Eestis on 1. mai 2012 seisuga Facebooki kasutajaks registreerinud 460 300 kasutajat, mis moodustab kogu rahvastikust ligi 36% (Socialbakers 2012).

Lisaks omavahelisele suhtlemisele ning info vahetamisele on paljud inimesed üha rohkem hakanud kasutama suhtluskeskkondi nagu Facebook enda perefotode eksponeerimise ja arhiveerimise keskkonnana (Counts & Fellheimer 2007). Eeltoodust lähtuvalt pidasin antud bakalaureusetöö kontekstis vajalikuks kaardistada perefotode eksponeerimise praktikaid, uurida, milliseid perefotosid suhtlusvõrgustiku Facebook kontole lisatakse ning selgitada välja, millised on kasutajate ootused enda lisatud fotodele antava tagasiside osas. Tundub, et üha tavapärasem praktika on suhtlusvõrgustikes oma perefotosid eksponeerida ning seoses isikliku huviga tekkis mul küsimus, et millised fotod veebi eksponeerimiseks valitakse ning milliseid jäetakse teadlikult kõrvale ja miks. Kuna ma ise olen perekonna paberalbumit alati perereliikviaks pidanud, soovisin teada, kui võrd väärtustavad ja kasutavad paberalbumit internetiajastul inimesed, kes ka veebikeskkonda oma perefotosid laevad.

Olgugi, et erinevad sotsiaalvõrgustike veebikeskkonnad on ka varem teadustöodes uurimisobjektideks olnud, on varasemad Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudis kaitstud üliõpilastööd keskendunud peamiselt visuaalse enesepresentatsiooni uurimisele veebikeskkondades Rate.ee ja Orkut.com (Murumaa 2006, Miljan 2007, Lamp 2009, Mangus 2010). Suhtlusportaalide kasutajate perefotode üleslaadimise praktikaid ei ole siiani uuritud.

Antud bakalaureusetöö koosneb neljast suuremast osast. Töö esimeses peatükis tuuakse ära peamised teoreetilised lähtekohad, mis käsitlevad perekonda kui institutsiooni, privaatsust internetiajastul, fotograafiat ning perekonna fotoalbumeid enne ja nüüd ning vähemal määral Facebooki kui suhtlemise ja fotode üleslaadimise keskkonda. Teises peatükis kirjeldatakse bakalaureusetöös kasutatud meetodit ning valimit. Töö kolmandas osas on ära toodud

olulisemad uurimistulemused vastavalt uurimisküsimustele. Viimane peatükk sisaldab uurimistulemuste põhjal tehtud järeldusi ning diskussiooni.

Töö autor tänab oma juhendajat Andra Siibakut.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1. Perekond kui institutsioon

Perekonna ajalugu ulatub sedavõrd kaugesse minevikku, et inimkonna teadmised selle algvormidest on üsna ebamäärased (Kagadze et al 2009). Hanssoni (2006) järgi valitsevad perekonnasotsioloogia täpsema sünniaja suhtes eriarvamused, alguseks nimetatakse nii 19. sajandi lõpuaastaid kui ka 20. sajandi algust. 20. sajandi alguseni ei käsitletud perekonda tavaliselt omaette uurimisobjektina, vaid vaadeldi seda seoses teiste sotsiaalsete nähtustega erinevate uurimisvaldkondade raames (Hansson 2006). Sotsiaalministeeriumi (2009) uuringu kohaselt lähtutakse perekonnasotsioloogias perekonna defineerimisel sageli kas funktsionaalsest või struktuuraalsest lähenemisest. Kui funktsionaalse lähenemise puhul lähtutakse sellest, missuguseid ülesandeid perekond täidab, siis struktuuraalse puhul sellest, kes perekonda kuuluvad ehk kes perekonna moodustavad (Sotsiaalministeerium 2009).

Sotsiaalministeeriumi (2009) uuringust selgub, et veel 1950. aastatel lähtuti perekonna defineerimisel funktsionaalsest lähenemisest, kus perekonna põhieesmärgina nähti laste kasvatamist ja laste sotsialiseerimist. Struktuuraalse lähenemise järgi peeti ainuõigeks perekonnavormiks kahe registreeritud kooseluse vanemaga (abielu ema ja isaga) lastega perekonda ning muid kooselu- ja perevorme vaadeldi normist kõrvalekaldumisena (Sotsiaalministeerium 2009). Üheks suuremaks muutuseks perekonna mõiste käsitlemisel on see, et tänapäeval on paljudes riikides (näiteks Norra, Rootsi) samasooliste abielu legaliseeritud ning seega võib käsitleda perekonnana ka kahte samast soost täiskasvanut, kes kasvatavad lapsi ning omavad ühist eluaset.

Rääkides perekonna mõiste käsitlemisest, on see olenevalt ajast, vastavalt 20. sajandi esimeses ja teises pooles, olnud mõneti erinev. Hanssoni (2006) leiab, et sajandi esimesel poolel käsitleti perekonda kui privaatsfääri kuuluvat institutsiooni ning defineeriti üksnes abielu kaudu, mistõttu peret või kooselu, mis jäi traditsioonilisest mudelist kõrvale, käsitleti kui alternatiivist või normist kõrvalekallet. Sajandi teises pooles aga asendus Hansson (2006) järgi perekonna norm-alternatiivkäsitus perekonnavormide paljusust rõhutava käsitlemisega, mistõttu ei defineeritud perekonda enam abielu, vaid inimeste vaheliste sidemete kaudu. Perekonda kui mõistet laiemalt vaadeldes on Kagadze et al (2009) leidnud, et perekond on

just, erinevalt Hanssoni (2006) käsitlusest, abielul või veresugulusel põhinev väike grupp, mille liikmeid seob ühine olme, vastastikune abi ja moraalne vastutus.

Rääkides perekonnatüüpidest laiemalt, saab eristada kahte peamist alaliiki – tuumperekond ja laiendatud perekond. Kagadze et al (2009) järgi on tuumperekond perekond, mille moodustavad kas abikaasad või abikaasad ja nende üks või mitu alaealist last. Tema sõnul kasutatakse sünonüümidenä nimetusi tuumikpere, nuklearpere, ka põhiperekond. Kagadze et al (2009) on leidnud, et tuumperekonna mõiste ei ole seotud vanemate abielusuhte olemasolu või puudumisega. Käsitledes teist alaliiki, milleks on laiendatud perekond, siis kuulub sinna Kagadze et al (2009) käsitluse järgi lisaks tuumperekonnale veel täiendavaid liikmeid, kes kõik on omavahel lähisugulus-, partnerlus- või hõimlussuhteis (hõimlus on abiellumise kaudu tekkiv sugulus).

Hanssoni (2006) järgi on perekonnal on ajaloo vältel tulnud täita mitmeid olulisi sotsiaalseid funktsioone, millest tähtsaimad on bioloogilise reproduktsiooni funktsioon, lastele sobiliku kasvukeskkonna loomise – seda nii majanduslikus kui ka emotsionaalses mõttes – ja laste esmase sotsialiseerumise funktsioon. Kagadze et al (2009) järgi on terve hulk perekonna funktsioone püsinud läbi aja samadena: peres kasvatavad mees ja/või naine oma järeltulijaid, pere kaitseb inimest välismaailma ohtude eest ja pakub turvalisust. Et aga perekond tähendab tema sõnul inimesi, kes sinna kuuluvad, siis tuleb igal pereliikmel täita oma rolli.

Naise-ema osatähtsus lapse sotsialiseerumisel seoses tema õiguste ja kohustuste struktuuri muutumisega on elanud aegade vältel üle teatud evolutsiooni. Kelam (1980) järgi piirdus vanasti naise osa lastekasvatamisel peamiselt füsioloogilist laadi hoolitsusega – ema toitmis, rõivastamis, pani lapsi magama, seejuures lapse kõlbeline, poliitiline ja kutsealane sotsialiseerumine kuulus isa kompetentsi. Tänapäevaks on naiste roll Hansson (2006) järgi ühiskonnas aga oluliselt teisenenud, mistõttu naistest, kelle peamiseks ülesandeks traditsioonilises mees-kui-perekonnapea perekonnas oli kodu ja laste eest hoolitsemine, on enamuses arenenud riikides saanud aktiivne kaasaraäikija tööturul ja teistes eluvaldkondades.

Arvamused perekonnaga seonduvates küsimustes võivad diametraalselt erineda Hansson (2006) järgi eksisteerib arvamus, mille kohaselt peaks taastama traditsioonilise abielule põhineva ja koduse emaga perekonnamudeli taastamist. Teisalt leitakse tema arvates, et perekond on oma traditsioonilises vormis oma aja ära elanud ning lakkab peagi olemast. Osalt

peetakse Hansson (2006) järgi perekonnas toimuvaid muudatusi ühiskonna arenguga kaasas käivaks paratamatuseks, ent tuntakse muret, et kas ja kuidas perekond oma uutes vormides ning muutunud sotsiaalmajanduslikes tingimustes suudab täita perekonnale traditsiooniliselt kuulunud sotsiaalseid funktsioone. Rääkides tänapäeva kultuuriruumis eksisteerivast pereliigist, on Kagadze et al (2009) leidnud, et meie kultuuriruumis eksisteerib peamiselt tuumperekond, kus mehel ja naisel on võrdsed õigused.

1.2. (Pere)fotode traditsioonide kaardistamine

Rääkides perekonnast, võib see paljudele inimestele seostuda traditsioonidega. House et al (2007) kohaselt eeldab traditsioon iseenesest millegi kordumist, näiteks võivad korduda kas sündmused või elukombed. Kui sündmused või elukombed on midagi, mis pärandatakse järgnevatele põlvedele edasi suuliselt, siis fotod kannavad endas visuaalset sõnumit ning jutustavad lugu (House et al 2007). Sarnaselt arvab ka Weiser (2002), kes leiab, et jäädvustatud fotod jätavad endast maha visuaalseid jalajälgi inimese elust ning kohtadest, kus on viibitud nii emotsionaalses kui füüsilises mõttes. Tema arvates on iga pildistatud kaader omamoodi autoportree, et mitte öelda „mäluga peegel“, meenutamaks möödunud aja olulisi hetki ja inimesi, mis olid sedavõrd tähendusrikkad, et väärised ajas jäädvustamist.

Kui minna foto erinevates käsitlustes sügavamale, on Toomingu (1995) käsitluse järgi iga foto kui dokumentaalfoto, kuna jäädvustatud sündmus või objekt pidi ju tegelikkuses tõepoolest eksisteerima. Tänapäeval on loomulik, et foto jutustab mingit lugu ning kannab endas sõnumit, kuid see pole alati nii iseenesest mõistetav olnud. Kui Tooming (1995) kohaselt varasemalt lihtsalt fikseeriti objekte, siis suurem muutus foto eesmärgi ja käsitluse praktikas sündis 1840ndal, mil kasutati esimest korda fotot mingi sõnumi edastamiseks ja konkreetse mõtte esitamiseks, foto oli esmakordselt kui loominguvahend. Ühtlasi on fotograafia varaseim ning ühtlasi ainus funktsioon Tooming (1995) arvates jäädvustamine, mis on kõige otsesem ja võimalikult reaalse maailma tõetruu fikseerimine, mis võiks omada erilist tähtsust just fotode puhul, millised pärandatakse järgnevatele põlvedele.

Iga foto kannab endas eeldatavasti sõnumit. Weiser (2002) nendib, et fotode tegelik tähendus peitub vähemal määral visuaalsetes faktides ja rohkemal määral selles, mida need tekitavad iga vaataja silmis ja südames. Vaadates pildistatud kaadrit, võivad inimesed spontaanselt luua

tähenduse, mida nad arvavad, et see kaader võiks tähendada (Weiser 2002). See aga võib olla hoopis erinev sellest, mida pildistaja algselt edastada soovis. Seega, Weiser (2002) arvab, et tähendus ja emotsionaalne sõnum sõltub suurel määral vaatajast, kuna inimeste arusaamad ja unikaalsed elukogemused raamistavad selle, mida nad reaalselt näevad. Samuti leiab ka House et al (2007), et inimeste reaktsioon fotodele, mida nad peavad erilisteks, on vägagi tähendusrikas, kuna see paljastab paljugi neist endist (sisemine väärtuste süsteem, uskumused, hoiakud ja ootused), tuleb vaid osata küsida õigeid küsimusi. Eelnevaga nõustub ka Weiser (2002), kes leiab, et sellelaadsed mitteverbaalsed koodid sisaldavad olulisi vihjeid selle kohta, kuidas inimesed mõtestavad oma maailma ning enda kohta selles.

Proitz (2010) on leidnud, et perefotosid iseloomustavad sageli küsimused, kes on pildil, millal ja kus foto pildistati ning mida sel ajal tehti, ehk vormi asemel keskendutakse selliste fotode puhul pigem foto sisule. House et al (2007) järgi on fotografeerimise mustreid arvestades fotodel enamasti perekond ja lapsed või on eksponeeritud erilisi sündmusi ja puhkuseriise, samuti on lemmikloomad eksponeeritavatena populaarsed. Kahjuks on fotode autor harva ise pildil: inimene, kes hoolitseb kõige enam selle eest, et olulised hetked sõprade ja perekonnaga saaksid jäädvustatud, on tavaliselt kõige vähem nähtav (House et al 2007). Proitz (2010) liigituse kohaselt saab perefotosid jagada kahte gruppi – ühe grupi moodustavad kunstilised fotod, mis on pildistatud esteetilisel kaalutlusel ning teise grupi naljakad fotod, mis antud hetke kontekstis on naljakad olnud. Võib väita, et perekonnas toimunud (emotsionaalsed) muutused mõjutavad otseselt ja oluliselt seda, milliseid hetki jäädvustatakse. Näiteks House et al (2007) on täheldanud, et inimesed, kes varasemalt pildistasid muud liiki fotosid, täheldasid lapse sündides just perefotode osakaalu järsku kasvu.

House et al (2007) järgi jagatakse enamasti oma perefotosid pere ja sõpradega ning kõige sagedasemalt on fotodel eksponeeritud pereliikmed või erinevad sündmused. Samuti on tema käsitluse järgi fotoalbumitel perefotode eksponeerimisel ja säilitamisel oluline koht. Samuti leiab House et al (2007), et fotoalbumi vaatamine on kui sotsiaalne akt, kus istutakse mitmekesi, album süles, koos ning räägitakse fotodega seotud lugusid. Seoses eelpool nimetatud sotsiaalse aktiga leiab Proitz (2010), et paljudele inimestele meeldib oma perefotoalbumeid teistega jagada, kuid neid ei viida kodust välja, küll aga näidatakse neid lahkesti külla tulnud sõpradele. Albumeid on erinevaid ja mitmesuguseid, koostatud erinevate eesmärkidega. House et al (2007) järgi kajastavad osa albumeid erilisi sündmusi (puhkus, tähtpäevad), mõned on aga ainult inimestest, näiteks album iga lapse jaoks eraldi.

Tavapäraselt sisaldavad need albumid fotosid, kus lapsi on kujutatud läbi aastate, kajastades nende kasvamist ning arenemist (House et al 2007).

Seega nähtub eelnevast, et fotodel on olnud läbi aegade ning on ka tulevikus suur tähtsus. Salvestatakse kordumatuid hetki, olukordi, sündmusi, samuti ka inimesi (Weiser 2002). House et al (2007) järgi ei kasutata fotosid mitte ainult selleks, et inimesi ja sündmusi meeles pidada, vaid ka selleks, et olemasolevaid suhteid säilitada. Fotod muudavad väärtuslikuks eksponeeritud inimesed ning nendevahelised suhted. Tooming (1995) arvates on fotografeerimine 20. sajandi jooksul olnud keskseks enesepresentatsiooni vormiks.

1.2.1. Vanemad paberkandjal perefotoalbumid

House et al (2007) puhul mängib fotodest rääkimise juures olulist rolli inimese mälu. Fotode abil saab esile kutsuda mälestusi eelnevast elust, inimestest, hetkedest ja sündmustest. Samuti arvab ta, et fotod ei ole ainult meie enda jaoks, vaid ka teiste jaoks, see on mälestus, mis jääb pikkadeks aastateks meenutusi jagama. House et al (2007) järgi omavad fotoalbumid tihti emotsionaalset väärtust. Tema sõnul ei kõnele valitud fotod mitte ainult paberfoto kvaliteedist, vaid ka esilekutsutud mäletustest ja emotsioonidest, fotod on väärtuslikud ka sideme tõttu, mis on fotol eksponeeritud inimeste vahel. Paljud inimesed jagavad oma fotosid, et hoida teisi kursis sellega, mis nende elus parasjagu toimub (House et al 2007). See on nagu omamoodi aruandluse vorm, kuid samas ka võimalus olla ühenduses nendega, keda armastatakse (House et al 2007). Tänapäeval, mil kõigil on võimalus valida, kus elada, on fotod üheks heaks viisiks, kuidas lähedasi oma tegemistega kursis hoida.

Taylor (2005) järgi kandsid 19. sajandi fotoalbumid algselt hoopis teist eesmärki kui tänapäeval ning loodi algupäraselt hoopis selleks, et sinna koguda sõprade ja kuulsuste autogramme ning visiitkaarte. Nii nähtub, et Michael Frizote visiitkaardialbum 19. sajandil ja 20. sajandi amatööralbum olid algselt kaks täiesti erinevat asja (Dahlgren 2010). Dahlgren (2010) järgi ilmus visiitkaardialbum 1850ndal ja oli kasutusel kuni Esimese maailmasõjani. Taylori (2005) sõnul sarnanesid esimesed fotoalbumid suuruselt ja vormilt perekonna piiblile ning olid nahksete või sametiste kaante ja kuldsete äärtega, neid valmistati mälestusesemeteks ning tihti kandsid ka meelelahutuslikku eesmärki, mistõttu tegelesid albumite meisterdamisega tavaliselt just naised. Kuna albumite vorm oli jäik, ei võimaldanud see väga

loovat lähenemist. Fotod lisati albumisse sisselõigete vahele, neljast nurgast kinnitatuna (Taylor 2005). Fotoalbumeid on paljudes kontekstides käsitletud kui andmete kogumeid, kus keskendutakse fotode sisule või motiivile (Dahlgren 2010).

Vastavalt William Wellingule eksisteeris 19. sajandil kolm erinevat albumit, mis põhinesid kas sisule või kasutusviisile (Dahlgren 2010). Dahlgren (2010) sõnul sisaldasid ametlikud albumid fotosid arhitektuurist ja monumentidest ning oli tellitud riigi või eraõigusliku isiku poolt. Erialaalbumeid koostati Dahlgren (2010) järgi eriliste ürituste või sündmuste tarbeks ning sageli oli nende koostamise eesmärgiks kellelegi austust avaldada. Näiteks kingiti selline album töötajate fotodega pensionile läinud direktorile. Erasisikute poolt valmistatud nn. amatööralbum või "isiklik album", mis hõlmas kõiki toodetud ja eraviisiliselt levitatud albumeid, sai kättesaadavaks 1880ndatel (Dahlgren 2010).

Taylor (2005) järgi omas vanemate perealbumite puhul rolli see, kes oli fotograaf ning millised olid tema harjumused. Taylor (2005) järgi nähtus eeltoodust, et osad fotograafid salvestasid vaid hetki inimeste elust, teised tõid oma piltidega välja ajalise järjestuse sünnist surmani. Dahlgren (2010) käsitletuse järgi võis albumites olevad fotod jagada kategooriatesse – pildid lastest, pulmadest, sõjaväeline teenistus, kool, pühad ja puhkus ja muud erilised sündmused. Taylor (2005) juhib tähelepanu sellele, et vanu perepilte vaadates on tähtis jälgida asjaolu, kes pildistas ja keda pildistati – neid kahte punkti silmas pidades võib järeldada, mis oli selles perekonnas oluline. Üldjuhul oli fotografeerimine eriline sündmus, mil puhul hoolega valmistuti ning tavaline oli, et see toimus mingi ürituse raames (Taylor 2005). Tema käsitletuse järgi suhtuti fotodesse kui suurde kunsti, kus kõik pidi olema läbimõeldud ja paigas. Näiteks, inimeste asetuse järgi perekonnafotodel võib kindlaks määrata domineeriva liikme peres, kelle võis üldjuhul leida asetusega foto keskelt, üldjuhul oli selleks kas isa või ema (Dahlgren 2010). Taylor (2005) käsitletuse järgi võis perekonna põhifiguur olla ka see, kes pildistamist organiseeris. Tema sõnul istusid väikelapsed ja beebid üldjuhul esimeses reas olevate pereliikmete süles, tihti jäädvustatud sünnijärjekorras.

1.2.2. Tänapäeva perefotoalbumid

Dahlgren (2010) järgi on kogumine ja korraldamine kui kaks väga erinevat kultuuritava koondunud fotoalbumisse kui meediumisse jäädes ajaliselt 19. sajandi lõpuossa. House et al

(2007) leiab, et fotoalbumite täitmine on paljudes perekondades aina hääbuv nähtus. Seoses ebakorrapärase paberalbumite täitmisega leiab ta, et inimesed kasutavad enda hindamiseks sõna "laisk", kirjeldamaks tegevuses puudujääke. Samuti lisab ta, et inimesed, kes ei täida (enam) paberalbumit fotodega, kasutavad väljendeid "peaks" ja "kindlasti on plaanis", kuid hetkel sellele väga tihti aega ei pühendata. Seoses eelnevaga leiab Stevens et al (2003), et fotoalbumite täitmine on küll väärtustatud tegevus, kuid tihti toimub see tegevus nõ. laenatud ajast.

Sõltumata eelnevast leiab House et al (2007), et isegi kui albumeid üha harvem täidetakse, tunduvad need olevat sotsiotehnoloogilised esemed, mille puhul inimesed teiste ees vastutust tunnevad. Võib öelda, et üldjuhul tunnevad inimesed vastutust fotosid säilitada (House et al 2007).

Seoses eelnevaga leiab Stevens et al (2003), et üheks albumi pidamise põhjuseks on see, et vanemad soovivad fotode abil jäädvustada lapse arengut ja kasvamist. Kuigi fotode kogumine ja säilitamine on näiliselt rõõmsa eesmärgiline tegevus, väljendavad vanemad süütunnet ja ärevust, et nad ei säilita fotomäletusi piisavalt või just vastupidi, säilitavad liiga palju, sealhulgas selliseid fotosid, mis tegelikult mõtet ei oma (Stevens et al 2003).

Seppänen (1999) käsitluse järgi pildistavad inimesed enamasti elu pöördpunkte või sündmusi, mis erinevad igapäevaelust: pulmad, kooli lõpetamine, lapse sünd, ristimine ning erinevad reisid. Tema arvates on tavaline sotsiaalne komme, et perefotosid vaadatakse koos külalistega ning seda tegevust saadavad pererahva selgitused ja kommentaarid. Üsna tavaline on ka fakt, et albumid, mida näidatakse teistele, pannakse kokku just sellistest valitud fotodest, mida pererahvas presenteerida soovib (Seppänen 1999). Seppänen (1999) arvates moodustavad perekonna albumid justkui perekonna fotonäituse suletud ringis, kuhu kuuluvad sugulased ja sõbrad ning lisab, et perekonna fotoalbum on küll hinnatud, kuid seda kasutatakse üha harvemini.

Samas, rääkides tänases tehniliselt kiiresti arenevas maailmas mõistest perekonna fotoalbum, võib selle tähendus olla igäühe jaoks erinev. Kui varasemalt eksisteerisid Seppänen (1999) järgi vaid paber kandjal fotoalbumid, siis nüüd on selle kõrvale tekkinud mitmeid uudseid alternatiive. Tema sõnul on just digitaalse visuaalse kultuuri invasiooni tõttu on perekonna fotoalbumid aegamööda oma populaarsust minetamas ning koha täidavad visuaalsed rivaalid

kui tööriistad perekonna ja selle liikmete identiteedi konstrueerimise protsessis (Seppänen 1999).

Wright (2003) järgi on suure tõuke perekonna pildialbumite arengule andnud ka digitaalsete fotokaamerate loomine ja areng, pilditöötlustarkvara, virtuaalkataloogide süsteemid ja andmebaasid ning tekstitöötlusprogrammid, mis on turul kõigile vabalt kättesaadavad. Eelnevat arvestades võib öelda, tänapäeva perekonna fotoalbum võib olla ka CD-plaat, veebilehekülg, slaidiesitus või seeria erinevatest pildikaustadest arvuti töölaual.

Mclean (1995) seostab perekonna fotosid on suurel määral privaatsusega ning leiab, et informatsiooniajastul on inimeste privaatsus ohustatud pideva tehnoloogilise, andmehalduse ning massimeedia järelevalve tõttu, mistõttu on see küsimus 19. sajandi keskpaigast laiemat kõlapinda leidnud ka seoses perekonnamõiste käsitlemisega. Samuti leiab Stefik (2000), et fotode avalikustamine erinevates suhtlusvõrgustikes on väga populaarseks muutunud, kuid tihti ei arvestata sellega, et teised portaali kasutajaks saavad soovi korral neid fotosid enda arvutisse salvestada. Selleks ei ole tema sõnul vaja isegi profiili omaniku luba, samuti ei sea sellele piiranguid Facebooki keskkond. Küll aga, lisab ta, lubab Facebook seadistuste abil profiili omanikul valida, kellega fotosid jagatakse.

House et al (2007) leiab oma käsitluses, et mida rohkem areneb tehnika ja avarduvad võimalused fotosid jäädvustada, seda rohkem, võib eeldada, et tekib ka fotosid, mis omakorda viib selleni, et fotosid on liiga palju. Nii paber-, kui ka digitaalfotode puhul on täheldatud „lehtri efekti“, mis tähendab seda, et fotosid on tehtud palju, kuid ainult mõned jõuavad albumisse (House et al 2007). Samuti selgus House et al (2007) uurimuse tulemusel, et kõige rohkem eksponeeritakse ja säilitatakse paberfotosid erinevates albumites, seejärel pildiraamides, teadetetahvlitel, külmkapil jne. Seevastu digitaalseid fotosid säilitatakse tema sõnul enamasti kaustades arvuti töölaual, mis on nimetatud koha, sündmuse või inimese järgi (House et al 2007). Samuti selgus uurimusest, et eksponeerides fotosid suhtlusvõrgustike fotoalbumites, valitakse välja enamasti just naljakad fotod või vastupidi, just kunstilised fotod (House et al 2007).

Valides fotode säilitamiseks ja arhiveerimiseks arvuti kõvaketta, võib fotosid arvuti rikke korral ähvardada kadumine, mistõttu kindlamaks peetakse fotode säilitamist kas paber kandjal või CD plaadil (House et al 2007). Eelnenust lähtuvalt võib öelda, et virtuaalsel kontrol on

fotoide säilitamisel eelis – tulekahju korral põlevad koos paberalbumiga tuhaks ka kõik hetked, sündmused ja tähtpäevad, mis läbi aastate jäädvustatud on, kuid suhtlusvõrgustiku fotoalbumis olevad fotod aga säilivad.

1.3. Suhtlusportaalid kui suhtlemise ning (pere)fotoide üleslaadimise keskkonnad

Sotsiaalsete võrgustike veebilehti võib käsitleda kui online kommunikatsiooni fenomene ning nende mõju ja populaarsus kasvab pidevalt. Miljonid inimesed kasutavad erinevaid sotsiaalseid võrgustikke nagu Facebook, Twitter, MySpace või Orkut enese eksponeerimiseks, suhtlemiseks ja infovahetuseks, uute kontaktide loomiseks ning vanade taastamiseks. Boyd & Ellison (2007) on defineerinud suhtlusportali kui veebiteenuse, mis võimaldab kasutajal luua profiili, suhelda teiste kasutajatega ning soovi korral tutvuda teiste kasutajate kontaktide nimekirjaga, kuid seda kõike on võimalik teha piiratud süsteemi ulatuses. Boyd & Ellison (2007) defineerivad küll suhtlusportali viidates selle erinevatele võimalustele, kuid ei lisa definitsioonis võimalust visuaalseks enesepresentatsiooniks. Küll aga toovad selle oma käsitluses välja Donath & Boyd (2004). Donath & Boyd (2004) käsitluse järgi on lisaks suhete sõlmimisele on veebikeskkonnas võimalik ennast väljendada läbi nii visuaalse kui ka tekstilise eksponeerimise, leida üles vanu sõpru-tuttavaid ning nendega kontakti hoida. Samuti leiavad Donath & Boyd (2004), et suhtlusportaal on keskkond, kus kasutajatel on võimalik endast luua kirjeldav profiil ning sõlmida kontakte teiste keskkonna kasutajatega, keda nad juba teavad ning luua isiklike sidemete võrgustik.

Erinevad veebikeskkonnad jätavad soovi korral võimaluse luua endast täpselt selline kuvand kui soovitakse. Holtzman (2006) leiab, et veebikeskkonnades võivad inimesed ennast kujutada kellegi teisena, olla erinevad enda „igapäeva minast“. Ta leiab, et internet võimaldab luua uut identiteeti ning tehnoloogia areng on sellele soodsa pinnase loonud. Eelnevast võib järeldada, et virtuaalsed suhtlusvõrgustikud on keskkonnad, kus kasutajad saavad luua füüsilist isikut kirjeldava profiili just sellisena nagu nad soovivad, moodustada seoseid teiste liikmetega, koostada isikliku suhtlusvõrgustiku ning lisada fotosid.

Suhtlusportaalid on kasutajate seas populaarsed ning see võib Villi (2010) arvates tuleneda ka sellest, et fotoide laadimine ning suhtlemine erinevates suhtlusvõrgustikes on kasutajate jaoks

äärmiselt lihtsaks tehtud ning registreeritud kasutajatele pakutakse piisavalt virtuaalset ruumi ning võimalust tehniliste võimaluste olemasolul jagada erinevat laadi informatsiooni just hetkel, mil iganes seda soovitakse. See võib olla ka põhjuseks, miks Death (2011) kohaselt ei vaevu paljud inimesed enam fotosid välja printima, sealhulgas isegi mitte neid, mis kajastavad ja meenutavad puhkusereise, pulmi või muid tähtsaid sündmusi elus. Ei ole harv, et inimesed küll prindivad fotosid paberile, kuid ei säilita neid mitte paberalbumis, vaid näiteks kuskil karbis. Vahel jäävad fotod ümbrikusse, millega need ilmutamisest saadi (Death 2011). Kõutsi (2011) arvates on siinkohal oluline märkida, et mitte ainult inimestel ei ole sotsiaalvõrgustike suhtes ootused, samuti eeldavad sotsiaalvõrgustikud inimestelt kõrget osalusmäära, omapoolset vaeva kommunikatsioonis ning tõlgenduses osalemist.

Lisaks sellele, et suhtlusvõrgustikke kasutatakse aktiivselt just suhtlemise eesmärgil, on Counts & Fellheimeri (2007) järgi sotsiaalsed internetikeskkonnad kasutust leidnud lisaks nii fotode eksponeerimise kui ka arhiveerimise keskkonnana. Oleme jõudnud digiajastusse, kus ainukesed füüsiliselt olemas olevad albumid on need, mis on koostatud ja säilitatud vanavanemate poolt (Death 2011). Rääkides aga pildilisest sõnumist, võib toetudes Mendelson & Papacharissi (2010) seisukohale öelda, et inimesed tegelevad oma igapäevaelus teadlikult ja alateadlikult sellega, kuidas teised inimesed neid tajuvad ning loodavad endast luua positiivse mulje, mistõttu kaasneb selle algatusega teatud omaduste (riided, soeng) rõhutamine. Ülemaailmne veeb avab suurepärase võimaluse inimestel ennast mitmel erineval moel eksponeerida (Mendelson & Papacharissi 2010). Näiteks Socialbakers (2012) andmete järgi kasutavad miljonid inimesed suhtlusportaali Facebooki igapäevaselt just seetõttu, et laadida piiramatul arvul fotosid, olla kontaktis sõpradega jagada erinevaid linke ning videoid ning õppida tundma inimesi, keda veel ei tunta. Samuti eelistavad enamik inimesi oma fotode talletamiseks kasutada sotsiaalvõrgustike lehekülgi nagu Facebook või Flickr, kuna see on lihtsam, kiirem ja tasuta võimalus viis jagada neid oma pereliikmete ja sõpradega, kui lisada need paberalbumisse (Death 2011). Seega võib nõustuda Holzneriga (2009) ja öelda, et paljuski muudavad suhtlusvõrgustiku atraktiivseks sõbrad, kellega saab suhtlusvõrgustiku abil ühenduse luua ning edaspidi vajalikul määral kontaktis olla.

Rääkides suhtlusvõrgustikest, suhtlemisest ning fotode eksponeerimisest, liigutakse üha selles suunas, et kogu elu on ühel hetkel virtuaalmaailma üle kantud. Näiteks Death (2011) järgi on Facebook kaasa toonud traditsioonilise ja hinnalise pere paberfotoalbumi „kolimise“ *online* keskkonda, mistõttu võivad perekonna verstapostid ja erilised mälestused kaduda just

digitaalse ajastu tõttu. Viimastel aastatel diskuteeritakse üha enam teemal, et 25 aasta perspektiivis kaob paberalbumi tava sootuks ning online-ladustamise lehekülgedest nagu Facebook on saanud koht, kuhu pöördudes on võimalik näha oma perekonna illustreeritud ajalugu (Death 2011).

Kui võrrelda mehi ja naisi sotsiaalvõrgustiku kasutamise aktiivsuse poolest, võib öelda, naised on aktiivsemad suhtlusvõrgustike kasutajad. Näiteks on Eestis Facebooki kasutajatest 55% naised (Socialbakers 2012). Greenfield (2011) järgi kasutavad naisterahvad Facebooki tihti lisaks muudele põhjustele ka seepärast, et tegeleda oma minapildi ja enesehinnangu küsimustega. Tema sõnul otsivad naised tihti oma fotodele heakskiitu ning võrreldes meestega lisavad nad fotosid oluliselt rohkem ning teevad seda tihemini (Greenfield 2011).

1.4. Privaatsus internetiajastul

Kaasaja lääneliku ehk õhtumaise tsivilisatsiooni oluliseks nurgakiviks on alates valgustusajastust olnud isiku privaatsus. Privaatsus on midagi, millele inimesed võib-olla igapäevaselt ei mõtle, kuid mis kerkib päevakorda taas siis, kui me tunneme, et meie privaatsust on mingil moel rikutud. Praust (2004) leiab privaatsuse teemat käsitledes, et riik, teine üksikisik või institutsioon võib sekkuda teise inimese eraellu vaid sel määral, et see oleks vajalik üldiste huvide jaoks, sealhulgas teiste indiviidide eraelu ja privaatsuse kaitseks.

Rääkides privaatsuse mõistest laiemalt, siis kaasaegse privaatsuse käsitluse kujunemine sai alguse Laas-Mikko (2010) järgi USA-s, peamiselt õigusteadlaste diskussioonides. Samuti selgub Laas-Mikko (2010) magistritööst, et 1890. aastal avaldasid Samuel Warren ja Louis Brandeis tänaselgi päeval aktuaalse teadusliku artikli „*The Right to Privacy*“, milles nad väitsid, et seadus peaks kaitsma „eraelu privaatsust“, tagades inimestele õiguse ise määrata, millises ulatuses nende kirjutisi, mõtteid, tundeid ja sümpaatiad võidakse avalikustada. Samuti leiab ka Solove (2004), et privaatsuse kaitse tähendab rohkemat kui saladuse hoidmist, see hõlmab suuremaid õigusi kontrollida, kuidas info levib ja kuidas seda kasutatakse.

Kui püüda mõistet privaatsus kõige lihtsamal viisil defineerida, siis võiks seda käsitleda kui õigust olla omaette. Laas-Mikko (2010) käsitluse kohaselt on privaatsust puudutavate

vaidluste sagedaseks probleemiks see, et räägitakse privaatsuse rikkumisest, piiramisest ning kaitsmisest, defineerimata, mida privaatsus tegelikult tähendab. Rääkides privaatsuse kontseptsioonist, leiab Laas-Mikko, et see võib endas hõlmata laialdast huvide või aspektide valikut. Tema sõnul räägitakse privaatsusest enamasti teatavat laadi informatsiooni kaitse või juurdepääsu piiramise kontekstis.

Privaatsuse teemat on käsitlenud ka Beate Rössler (2005), kelle arvates on miski privaatne siis, kui keegi saab piirata ligipääsu sellele „miskile“. Rössleri arvates kaitseb privaatsus inimese autonoomiat, mistõttu loob üksikisiku autonoomia konteksti privaatsuse kontseptsioonile. Nii Rössler (2005) kui ka Westin (1967) käsitlevad kontrolli või kontrolli juurdepääsu tingimuse või meetmena, mis on vajalik privaatsuse säilitamiseks ja kaitsmiseks.

Praegusel digiajastul tuleb erilist tähelepanu pöörata sellele, milliseid tegevusi internetiavarustes tehakse just seetõttu, et kõik on avalik. Privaatsus iseenesest ei ole midagi uut, kuid unistus vaiksest ja privaatsest kohast jääb ilmselt kaugesse minevikku. Tänapäeval võib Prausti (2004) arvates väga lihtsalt inimese erinevaid tegevusi avav teave osutada kättesaadavaks näiteks veebi vahendusel, sh saada kasutatavaks ka üleilmsetes google'i laadsetes otsingusüsteemides, mis säärase teabe ära kataloogivad. Samuti räägitakse privaatsusest seoses erinevate suhtlusvõrgustikega. Solove (2004) järgi kerkis personaalse info kontrollimise teema seoses suhtlusvõrgustikuga esile 2006. aastal, kui Facebook lansseeris uudisvoo, mis saatis kontoomaniku sõpradele teate, kui esimene muutis või uuendas oma profiili. Tema sõnul oli Facebooki töötajate üllatuseks kasutajad raevus ning laekus ligikaudu 700 000 kaebust. Samal ajal olid paljude protestijate profiilid täiesti avalikud. Jäi arusaamatuks, milleks selline reaktsioon, kui see info oli sõprade jaoks nii kui nii avalik.

Mida rohkem areneb tehnoloogia ja väljapääsmatumaks muutub meie jaoks internet, seda rohkem leiab käsitlust privaatsuse teema. Ilmselt mõeldakse privaatsusele rohkem siis, kui selle puudumine probleeme tekitama hakkab või kui suureneb vajadus privaatsuse järele. Solove (2004) järgi hõlmab privaatsus vana tähenduse järgi saladust ning kaob, kui info on avalikustatud. Seda võib tema sõnul nimetada saladuse paradigmaks. Solove (2004) on leidnud, et saladuse paradigma järgi on teistele avaldatud info miski, mis pole enam saladus ning seega pole enam privaatne.

Tänapäeva infoühiskonnas on võimatu hoida infot täiesti salajas. Praust (2004) nendib, et paberdokumentide ning nendel põhinevate kartoteekide ajastul oli inimese privaatsuse rikkumine keerulisem ning leiab, et kuigi inimese mitmetest tegevustest – näiteks lennupileti ostmisest, jäid tihti erinevatesse paikadesse maha küll kirjalikud jäljed, olid need kõik laiali pillutatud erinevate paikade ja institutsioonide vahel. Sarnasele järeldusele on jõudnud ka Holtzman (2006), kes märgib, et isegi juhul, kui isiklikku informatsiooni paberkandjatel säilitati, oli see suhteliselt kasutu ning seda oli keeruline kätte saada. Samuti peab ta paberit infosäilitajana keskkonnamuutustele äärmiselt tundlikuks – see vananeb kiiresti ning võib hallitama minna. Holtzmani (2006) käsitluse järgi on tehnoloogia areng inimestelt eemaldanud nõ. loori eraelu puutumatusel. Samas on kirjeldatud areng paratamatu ning uudses maailmas igati loomulik nähtus. Sisuliselt nõustub Solove (2004) Holtzmani (2006) seisukohtadega öeldes, et privaatsust ei olegi võimalik kokku sobitada maailmaga, kus info vabalt voogab.

Seevastu elektroonilised andmed, on Holtzman (2006) kindel, ei kao ega hävine. Tema arvates ei saa iial olla kindel, et digitaalne „prügi“ kunagi täiesti kustutatud võiks olla. Erinevaid faile saab arvuti kõvakettalt taastada ka pikka aega pärast nende kustutamist. Sealjuures rõhutab ta, et info kogumine ei nõua tänapäeval enam erilist vaeva, seda on odav arhiveerida, kuid see-eest peaaegu võimatu kustutada. Vead, olgu need siis tahtlikud või tahtmatud, võivad kaasa tuua info lekkimise. Holtzmani (2006) arvates on turvalisuse põhireegel on lihtne – kui esineb nõrk koht, kasutatakse see kindlasti ära ning nendib ühtlasi, et kui kellelgi on tõsine soov, siis on võimalik ükskõik missugune informatsioon ükskõik millisesse arvutisse talletatuna kätte saada, olenemata sellest, kui turvaline see arvuti on.

Mida rohkem kasutavad inimesed internetti, seda rohkem ennast avalikustatakse. Solove (2004) käsitluse kohaselt on avalikkus internetis samaaegselt nii hea kui ka halb. Tema arvates on positiivne, et inimestel on võimalused oma ideid levitada sõltumata kirjastajatest või väljaannetest, mis soodustab sõnavabadust, individuaalset väljendust ja kommunikatsiooni. Samas rõhutab ta, et ei tohi unustada, et paisates oma personaalse info internetiavarustesse, on inimesed relvitud oma maine kaitsmisel, kuna teistel on juba eelnevalt mingisugune kujutluspilt tekkinud. Tema sõnul etendab maine ühiskonnas olulist rolli ning inimese privaatsed üksikasjad on selle lahutamatu osa. Inimese maine võib saada määravaks näiteks ärisuhetes, töötaja palkamisel või isegi sõprussuhte loomisel.

Stefiki (2000) järgi ei kandu konventsioonid ja ootused privaatsusele, mis eksisteerivad reaalses maailmas, üle virtuaalmaailma. Ta on leidnud, et kui inimestega kohtutakse reaalses maailmas, näevad mõlemad pooled üksteist nüüd ja praegu. Virtuaalmaailmas on see tema sõnul aga erinev, inimeste kohta on võimalik saada informatsiooni, vaadata nende fotosid ning sealjuures puudub isikutel, kelle kohta infot otsitakse, võimalus seda otseselt kontrollida.

Eraelu puutumatus teemat käsitleti esmakordselt juba üle 30 aasta tagasi. Holtzman (2006) järgi tundsid juba 1970ndatel paljud inimesed mitmetes erinevates riikides üle kogu maailma, et tehnoloogia areng hakkab mõjutama eraelu puutumatus. Tema sõnul sai üha selgemaks, et arvutid ja arvutivõrgud on tõhusad vahendid info sidumiseks ning kogumiseks. Solove (2004) järgi võidakse internetist leitud informatsioon kontekstist välja võtta ning kasutada kurjasti meie endi vastu. Lühidalt öeldes leiab Solove (2004), et isiklik privaatsus on see, kui ollakse oma tegemistes vabad ning tegevuste ja isiklike andmete üle ei oma kõrvalised inimesed kontrolli.

2. Uurimisküsimused

Antud bakalaureusetöö eesmärk on uurida, millised on uuringus osalenute perefotode eksponeerimise praktikad, milliseid perefotosid kasutajad oma kontole lisavad ning millised on kasutajate ootused lisatud perefotode tagasisidele. Lähtuvalt uuringu eesmärgist jagunevad uurimisküsimused kolmeks suuremaks osaks:

1) Millised on intervjueeritavate perefotode eksponeerimise praktikad?

Selle küsimustebloki kaudu püütakse teada saada, kui sageli ja kui mitmeid perefotosid valimisse sattunud inimesed Facebooki üles laevad ning mis või kes neid seda tegema ajendab. Samuti uuritakse, kui sageli oma kontol olevaid perefotosid vahetatakse ning mis fotode vahetamise tingib. Lisaks oli eesmärgiks teada saada, kas perefotosid jagatakse kõigi oma Facebooki kontaktidega ning kuivõrd ja mil moel mõjutab virtuaalse perealbumi pidamine traditsioonilise paberfotoalbumi koostamise praktikaid.

2) Milliseid perefotosid kasutajad oma profiilile laevad?

Teise uurimisküsimuste blokiga soovitakse teada saada, millised pereliikmeid ja sündmusi Facebooki riputatud perefotodel enamjaolt eksponeeritakse ning millest fotode valikul üldse lähtutakse. Samuti uuritakse kuivõrd on peredes tehtud peresiseseid reegleid ja kokkuleppeid, millistest sündmustest ja millistest pereliikmetest fotosid virtuaalkeskonda üles ei panda ning analüüsitakse, millise mulje võivad luua üleslaetud fotod profiiliomaniku perekonnast.

3) Millised on kasutajate ootused üleslaetud perefotode tagasisidele?

Kolmanda uurimisküsimuste blokiga soovitakse välja selgitada, millist muljet arvavad intervjueeritavad endast ja oma perekonnast loovat ning millist tähelepanu lisatud piltidele oodatakse. Muuhulgas uuritakse, keda nähakse enda perefotode peamise auditooriumina, millist tagasisidet on oma fotodele siiani saadud ning kuidas tagasisidele tavapäraselt reageeritakse.

3. Meetod ja valim

Antud peatükis tutvustatakse bakalaureusetöös kasutatud andmekogumise ja empiirilise materjali analüüsimise meetodit ning seejärel antakse ülevaade valimi moodustamise printsiipidest.

3.1. Meetod

Antud bakalaureusetöös on empiirilise materjali analüüsimiseks kasutatud kvalitatiivse tekstianalüüsi meetodit, mis võimaldab kõige paremini kõrvutada mitmeid erinevaid juhtumeid ning neid omavahel võrrelda (Laherand 2008). Tekstianalüüsi horisontaalanalüüsi (*cross-case*) meetodi korral vaadeldakse uuritavat teemat läbi kõikide intervjueeritavate vastuste ja hinnangute, neid omavahel kõrvutades ning otsides ühiseid jooni ja erinevusi (Laherand 2008).

Andmete kogumiseks on antud töös kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit, milleks on semi-struktureeritud süvaintervjuu. Süvaintervjuu puhul peegeldab intervjueeritav isiklikke või vahendatud kogemusi ning oma suhtumist uuritavasse teemasse. Semi-struktureeritud intervjuu versiooni töötasid 1988. aastal uuritavate subjektiivsete teooriate rekonstrueerimise eesmärgil välja Brigitte Scheele ja Norbert Groeben. Terminiga subjektiivne teooria viidatakse intervjueeritavate keerukale teadmiste süsteemile kõnealuse teema kohta (Flick 2006, viidatud Laherand 2008:192 kaudu).

Semi-struktureeritud süvaintervjuu eeldab intervjuukava, kuid annab võimaluse vastavalt intervjueeritava vastustele küsida täiendavaid küsimusi või neid olenevalt vajadusest ümber formuleerida, saamaks võimalikult palju infot (Laherand 2008). Küsimused on esitatud võtmeküsimuste ja teemade kaupa, kuid ei ole kindlas järjekorras ning ei eelda iga intervjuu puhul ühtset ning kindlat sõnastust.

Käesoleval juhul koosnes intervjuukava kolmest küsimusteblokist:

1. Intervjueeritavate perepiltide eksponeerimise praktikad – uuritakse, kui sageli valimisse sattunud inimesed Facebooki oma perepilte üles laevad ning mis või kes

neid seda tegema ajendab. Samuti uuritakse, kellele perefotod nähtavad on ja miks just nii.

2. Facebooki lisatavate fotode karakteristikud – uuritakse ajendeid piltide lisamisel ja vahetamisel, millised aspektid mängivad lisatavate fotode juures olulist rolli ning kes enamasti fotodel eksponeeritud on.
3. Kasutajate ootused üleslaaditud perefotode tagasiside osas – uuritakse, millist muljet arvavad intervjuueeritavad endast ja oma perekonnast loovat ning millist tähelepanu lisatud perefotodele oodatakse ning millist on saadud.

3.2. Valim

Bakalaureusetöö raames viisin läbi 13 semi-struktureeritud süvaintervjuid suhtlusvõrgustiku Facebook kasutajatega, kes oma kontole perefotosid laevad. Intervjuud leidsid aset Tartus ja Tallinnas 2012ndal aastal ajavahemikus jaanuarist märtsi alguseni ning salvestati digitaalsele diktofonile. Intervjuude pikkus erines intervjuueeritavate lõikes, kuid jäi ajaliselt 25 ja 40 minuti vahele.

Intervjuude valim moodustus mugavusvalimi abil. Valimi koostamisel lähtusin homogeense valimi strateegiast, mille põhimõtteks oli asjaolu, et intervjuueeritava konto sisaldab perefotosid. Piiranguid, mis puudutasid vanust või sugu, ei seatud. Eranditult kõik intervjuueeritavad kuulusid minu suhtlusvõrgustiku Facebook sõprade nimekirja. Mugavusvalimi kasuks otsustasin just uurimisteema isiklikkuse tõttu ning lootsin, et isiklikud suhted on soodsaks aluseks avatud vestlusele, kus räägitakse oma mõtetest, tunnetest, põhjustest ning ajenditest häbenemata.

Enne intervjuude läbiviimist oli soov lisaks naissoost Facebooki kasutajatele leida ka meessoost suhtlusvõrgustiku kasutajaid ning samuti nende arvamusest osa saada. Kahjuks osutus see arvatust keerulisemaks ning päädis asjaoluga, et kuuest valitud meesterahvast oli vaid üks intervjuuga nõus. Kõige enam toodi intervjuust keeldumise vabanduseks asjaolu, et aega napib, kontol on vaid mõned üksikud perefotod ning lisaks arvati, et nad pole antud teemal piisavalt pädevad vestlema. Lisaks arvati, et antud teema on sobiv pigem naisterahvastele, kuna naised tegelevad meeste arvates perefotode laadimise ja Facebookiga üldiselt oluliselt rohkem.

Valimi moodustanud intervjueeritavate peredes kasvab kuni kolm last (vt Tabel 1). Suhtlusvõrgustikku Facebook olid intervjueeritavad kasutanud minimaalselt aasta ning maksimaalset ligi viis aastat. Peamisteks mõjutajateks konto loomisel olid tuttavad ja sõbrad, kes olid ennast juba eelnevalt selle keskkonna kasutajaks registreerinud. Samuti tingis otsuse endale Facebooki profiil luua huvi teiste inimeste vastu, kellega mingil ajahetkel suhtlemine katkenud oli. Rolli mängis ka asjaolu, et varasemalt populaarne suhtlusvõrgustik Orkut, mille kasutajateks olid enamik intervjueeritutest, hakkas oma populaarsust minetama. Seega võib öelda, et Facebooki profiili loomise üheks peamiseks ajendiks oli soov sõpradega endiselt kontaktis olla. Samuti mängis konto loomisel olulist rolli ka asjaolu, et paljude inimeste lähedased ei ela samas linnas, isegi mitte samas riigis, kuid nendega soovitakse kontakti hoida.

Intervjueeritavate peamisteks tegevusteks Facebooki keskkonnas on erinevate mängude mängimine, auhinnamängude jagamine, „seina“ uudisvoo jälgimine, teiste suhtlusvõrgustiku kasutajate kontode külastamine, sealhulgas fotode vaatamine. Suhtlusvõrgustiku külastusaeg igapäevaselt jäi 30 minuti ning kaheksa tunni vahele, olenevalt päevast. Külastatavuse sagedust määrab suurel määral ajafaktor ning töö ja lastega hõivatus. Võib öelda, et paljud intervjueeritavad külastavad Facebooki keskkonda meelelahutuslikul ning ajasisustamise eesmärgil.

Tabel 1. Valim

Kood	Sugu	Vanus	Facebooki külastamise sagedus	Korraga veedab Facebookis kuni ... tundi	Facebooki kasutaja alates... aastast
M(31)	Mees	31	Iga päev	0,5	2009
N(23)	Naine	23	Iga päev	1	2010
N(26)	Naine	26	Mõned korrad nädalas	0,5	2009
N(27)	Naine	27	Iga päev	2	2008
N(28)	Naine	28	Iga päev	2	2008
N(29)	Naine	29	Iga päev	1	2011
N(30)	Naine	30	Iga päev	0,5	2010
N(32)	Naine	32	Iga päev	0,5	2004

N(33)	Naine	33	Iga päev	1,5	2007
N(34)	Naine	34	Iga päev	1	2009
N(36)	Naine	36	Iga päev	8	2010
N(46)	Naine	46	Iga päev	1	2010
N(54)	Naine	54	Iga päev	4	2011

4. Tulemused

Uurimistulemused on esitatud kolmes osas vastavalt uurimisküsimustele. Esimeses osas on välja toodud intervjueeritavate perepiltide eksponeerimise praktikad, teises osas analüüsin seda, milliseid fotosid kasutajad oma kontole lisavad ning viimaks uurin fotode lisamisega seonduvaid ootusi.

4.1. Intervjueeritavate perepiltide eksponeerimise praktikad

4.1.1. Perefotode Facebooki laadimise ajendid

Intervjuudest nähtus, et perefotode laadimise ajendiks võivad olla mitmed erinevad põhjused. Üheks suureks ja peamiseks mõjutajaks on intervjueeritavate lähedased ja sõbrad, kes on juba eelnevalt suhtlusportaali registreerinud ning seal ka oma fotosid eksponeerivad. Intervjueeritavad soovisid läbi perefotode viimastega jagada oma emotsioone, tegemisi ja toimetusi ning samamoodi jälgida oma lähedaste ja sõprade elu ja tegemisi. Üheks mõjusaks ajendiks osutus ka see, et konto omanik on oma perekonna üle uhke ning just seetõttu soovib oma positiivset tunnet oma lähedaste ja sõpradega jagada. Perekonda peetakse suureks osaks iseendast ning arvatakse loomulikuks seda ka teistele näidata.

N(28): „*Sa tahad oma sõpradega jagada oma perepilte. Seal on ka lähemaid sugulasi ja tuttavaid, et see on nagu hea viis näidata neile inimestele, kellele sa tead, et korda läheb, kel on huvi, et millega sa tegeled, kus sa käinud oled, millega su laps on hakkama saanud.*“

Intervjuude põhjal võib täheldada, et perefotode üles laadimise üheks ajendiks võivad olla ka peres toimunud emotsionaalsed sündmused ja nendega kaasnevad muutused. Peamisteks ja suuremateks muutusteks peetakse lapse sündi ning abiellumist. Samas märkisid osad intervjueeritavad, et eelmainitud elumuutused perekonnas võivad kaasa tuua ka just vastupidise vajaduse, vajaduse suurema privaatsuse järele, millest tulenevalt võib vähendada perefotode eksponeerimine Facebooki kontol. Sellest tulenevalt võib järeldada, et emotsionaalsed muutused võivad mõjuda kahetiselt, tekitades soovi perefotosid eksponeerida, kui ka vastupidi, suurendada soovi omaette olla. Ilmselt võib soov perefotosid varasemast

vähem või üldse mitte eksponeerida tuleneda ka sellest, et suhtlusportaal ei ole enam niivõrd uudne ning esimene vaimustus keskkonna vastu hakkab mööduma.

N(32): *„Ma ei teagi, see on nagu...vaata, kui sul sünnib laps, et siis see on nii erakordne sündmus, siis sa eksponeerid ja näitad, aga- aga, nüüd ma olen just muutunud selliseks, et ma pigem nagu ei eksponeeriks.“*

Otsus kontole perefotosid lisada võib aga tuleneda ka inimese endaga toimunud muutustest. Näiteks tegi üks intervjuueritav läbi maovähendusoperatsiooni, mille tõttu hakkas ta kiiresti kaalu kaotama. Seoses kaalukaotusega tõusis varasemalt väga madal enesehinnang ning soov endaga toimunud positiivset muutust ka teistega jagada. Kui algusest lisas intervjuueritav fotosid vaid iseendast, siis mingi hetk hakkas ta kontole ka perekonnast fotosid üles laadima. Seega, kui poleks toimunud niivõrd suurt muutust isiklikul tasandil, ei oleks suure tõenäosusega ka fotod teistest pereliikmetest kontol nähtavad. Seega, võib järeldada, et fotode laadimine sõltub suurelt määral konto omaniku enesetundest, enesehinnangust ja emotsioonist. Kui inimene ennast mugavalt ei tunne, ei kipu ta oma fotosid eksponeerima.

N(46): *„Ma ei tea. Kuidagi noh...Ma ei tahtnud. Teisi võisin vaadata küll, aga... Et ei olnud vast mida näidata ka. Ja-ja, siis peale seda operatsiooni, kui kilod hakkasid minema (maovähendusoperatsioon), siis mõtlesin, et miks mitte.“*

Oluline põhjus, miks Facebooki kasutajad on otsustanud kontole fotosid lisada, on asjaolu, et lähedased, sõbrad ja tuttavad elavad tihti teises linnas või isegi välismaal. Seetõttu on sõpruskonnavaheline suhtlemine harvem ning nõuab lisaks rahalisi vahendeid. Suhtlusportaaali profiili loomine seevastu on heaks viisiks endast märku anda, näidata oma elu, kajastada oma tegemisi, lapse kasvamist ning arenemist, suhelda oma lähedastega selleks rahalisi kulutusi tegemata. Teisisõnu, intervjuueritavad leidsid, et suhtlusportaal on mugav suhtlemise viis. Igaüks, kes soovib, saab sobival ajal ja sobivas kohas oma lähedase kontole minna ning tutvuda talle huvipakkuva osaga, näiteks vaadata perefotosid.

N(27): *„No sellega on nii, et minu mehe õde elab välismaal, Ameerikas. Et tema oleks sellega kursis, kuidas laps kasvab ja et sõpradele näidata, kuidas... et, ikka hoiad kursis ja on huvitav.“*

4.1.2. Perefotode laadimise sagedus

Intervjuudest nähtub, et Facebooki keskkonda perefotode laadimise sagedus on individuaalne ja erineb intervjuueeritavate lõikes. Kõige sagedasemalt laevad intervjuueeritavad oma kontole perefotosid üles kord kuus, kõige harvemini kolm kuni neli korda aastas. Laadimise sagedust mõjutavad suurel määral aastaajad ning see, kas intervjuueeritavate arvates on toimunud eksponeerimist vääriv sündmus. Intervjuueeritavate hinnangul on fotode üles laadimise mõttes passiivseim aeg talveperiood ning aktiivsemalt hakatakse pilte lisama taas kevade saabudes, kui on rohkem vaba aega ja toimumas rohkem sündmusi.

N(32): „*Ei panegi, see on kuidagi periooditi...talvel mitte eriti, aga suvel on selline sündmusterohke aeg, on rohkem aega ja...ja suvel pigem rohkem.*“

Perefotode laadimise sagedus sõltub olulisel määral ka sellest, kas intervjuueeritav tegeleb fotografeerimisega ise või teeb seda keegi teine. Lisaks nähtus intervjuudest, et fotode üleslaadimise sagedus sõltub ka intervjuueeritava tehnilistest oskustest, eelkõige sellest, kas intervjuueeritav oskab fotosid ise fotoaparaadist arvutisse ning seejärel oma kontole üles laadida või mitte. Seega, kui fotograafiks on keegi teine, mitte intervjuueeritav ise ning laadimisel vajatakse kõrvalist abi, võib see oluliselt fotode laadimise sagedust mõjutada, tekitades perefotode kontole laadimises pikemaid pause.

N(46): „*Ja, ei tee ise. Sellepärast, et kui me sõbrannaga käime, siis tema nagu pildistab. Siis tema juures vaatame need üle ja sorteerimine läbi, et mida panna ja mida mitte...Ja sõbranna aitab siis otsustada.*“

4.1.3. Korruga üleslaetavate fotode kogus

Intervjuudest nähtub, et korruga laevad intervjuueeritavad oma Facebooki profiilile üles maksimaalselt kuni kümme perefotot (kuigi fotode kogus on individuaalne) ning fotode arv sõltub jällegi suuresti sellest, kuivõrd on vahepeal toimunud mingeid sündmusi või üritusi, mida intervjuueeritavad jäädvustamis-ja ülesriputamise vääriliseks peavad. Mitmed intervjuueeritavad märkisid, et tegelikult nad fotode arvu üle väga sügavalt ei juurdle, pigem jälgitakse seda, et fotod oleksid selged ja viisakad ning inimesed näeksid kenad välja. Nähtus

ka asjaolu, et fotode üleslaadimise kogus on otseselt sõltuvuses toimunud üritustest. Mida aktiivsem ja sündmusterohkem periood, seda rohkem lisatakse kontole fotosid.

N(26): „*No üle kolme-nelja ei ole küll korraga olnud. Ega ma väga ei mõtle sellele, et mitu laadida. Lihtsalt vaatan, millised on need kõige vahvamad fotod. Foto peab olema selline, kus oleks inimesed ilusad ja fotod selged ja ka foto taust peab olema kena ja viisakas.*“

N(34): „*See oleneb vist pigem sellest, kui palju on vahepeal toimunud või, et kas on mingeid sündmusi, sünnipäevi või tähtpäevi toimunud, väljas käimised, kuskil käimised...*“

Üks intervjuueeritav selgitas asjaolu, miks väga tihti uusi pilte ei lisa, on see, et ei soovi Facebooki sõpradele aegreas pakkuda täielikku ülevaadet oma elust ja tegemistest. Intervjuueeritava arvates on inimese elu piisavalt isiklik, et seda mitte samm-sammult avalikult eksponeerida. Intervjuueeritav tundis fotosid üles laadides isegi pisut hirmu, et võib-olla saab keegi nende fotode põhjal täpselt teada, mida, millal ja kuidas ta oma elu vahepeal elanud on.

N(32): „*Ma nagu ei taha, et keegi minu niiöelda elu protsessi jälgib niimoodi, et aasta 2011, aasta 2012, et mul on eraldi pildialbumid ja siis kõik on nagu puust ja punaseks tehtud, et vot sel kuul ma tegin seda ja teine kuu tegin ma seda. Ma ei taha, et kõik oleks nii läbipaistev.*“

Intervjuudest nähtub, et reeglina vahetab enamik intervjuueeritavaid Facebooki fotoalbumis olevaid perefotosid vähemalt paari-kolme kuu tagant. Samuti märgib üks intervjuueeritav fotode lisamise põhjuseks selle, kuidas intervjuueeritav ise muutunud on. Siinkohal peetakse muutuste all eelkõige silmas emotsionaalset seisundit ning välimust. Võib öelda, et paljude intervjuueeritavate puhul mängib fotode lisamisel suurt rolli emotsionaalne seisund, mis on ühtlasi ajendiks nii fotode lisamisel, vahetamisel kui ka kustutamisel. Samuti on enamiku intervjuueeritavate perefotode laadimise ajendiks perekonnaliikmed. Kui lapsed on väikesed, lisatakse neist oluliselt sagedasemalt fotosid, näitamaks lapse arengut ja kasvamist.

N(54): „*Oh, 2-3 kuu tagant. Oleneb jälle, kuidas ma muutunud olen...ja vot tujudest ka täpselt samamoodi, kui on tahtmist, riputad üles, ja kui ei, siis ei tegele sellega tükk aega.*“

Esineb ka praktikat, et perefotosid otseselt ei vahetatagi, küll aga lihtsalt kustutatakse aeg-ajalt valikuliselt, uusi lisamata. Nähtus, et uute fotode lisamisel puudub seos olemasolevate

fotoide kustutamiseks. Võib öelda, et paljude intervjuueeritavate puhul on fotoide kustutamise põhjuseks tihti ka ajafaktor, millega seoses fotot lihtsalt aegunuks ja enam mittedobivaks peetakse.

N(28): „*Pigem ma ei vaheta, ma kustutan neid aeg-ajalt ja siis mingi aeg ma panen nagu uue, aga mitte nii, et ma nüüd täna võtan ühe maha ja panen kohe uue asemele. Pigem ma mingi hetk vaatan, et see sündmus või mingi tegevus on ennast...on ära elanud, siis ma võtan maha ja mingi hetk ma panen uue asemele.*“

Intervjuudest nähtus, et samuti võib fotoide kustutamise põhjuseks olla soov fotoide arvu kontrollida. Kustutamisel üldjuhul mingit kindlat kriteeriumit ei ole, seda tehakse valikuliselt ja lähtuvalt hetkelistest emotsioonidest. Küll aga vaatavad mitmed intervjuueeritavad seda, et olemasolevad pildid omavahel ka teemade lõikes kokku sobiks, vastasel juhul kustutakse mittedobivad lihtsalt ära. Otsest korrapära nimetatud tegevuses tehtud intervjuude põhjal välja tuua ei ole võimalik.

N(32): „*Ma vaatan, et kui see hulk seal kasvab liiga suureks, siis ma, noh, valikuliselt...võib-olla see ka, et kui see pilt enam teiste piltidega kokku ei sobi või see on nagu teine teema. Mingit korrapära tegelikult ei ole, lihtsalt pisteliselt.*“

4.1.4. Fotodele juurdepääsu piiramine

Erandidult kõik intervjuueeritavad piiravad oma perefotodele juurdepääsu sel viisil, et fotosid pääsevad vaatama vaid suhtlusvõrgustiku Facebook sõprade nimekirja valitud kasutajad. Mitmel juhul tuuakse põhjuseks asjaolu, et üleslaetavaid perefotosid peetakse liiga isiklikeks, emotsiooni omavateks ning neid soovitakse jagada vaid nende inimestega, kellega tihemini lävitakse.

N(32): „*Ainult sõpradele. Pigem ma jagaksin oma emotsioone omadega, mitte inimestega, keda ma ei tunne või veel ei tunne. See annabki mingil määral privaatsuse.*“

Vaid ühel juhul on intervjuueeritav seadistanud perefotodele juurdepääsu selliselt, et fotodele omavad ligipääsu ka sõprade sõbrad.

N(34): „Ma olen pannud nii, et näevad sõbrad ja sõprade sõbrad, mitte päris kõik.“

Samuti esines praktikat, et ka sõprade nimekirjas on tehtud veel omakorda valik. Nii näiteks oli üks intervjuueeritav piiranud oma perefotodele juurdepääsu neile Facebooki „sõprade“, kellega oldi tööalaselt seotud.

N(28): „Mitte kõigile Facebooki kasutajatele, kindlasti mitte, ainult oma sõbralistis olevatele, aga seal olen ma seda piiranud nii, et ma, et, ütleme minu isiklikku perealbumit ei näe need inimesed, kes on nagu tööga seotud. Ma ei ole piiranud niimoodi, et näevad ainult need ja need, vaid ma olen piiranud nagu need mõned inimesed, kes ei näe...need, kes on tööga seonduvad.“

Taolist praktikat rakendav intervjuueeritav märkis, et on otsustanud selliselt seetõttu, et kõik, kes on sõbralisti valitud või kelle sõbrakutse on aktsepteeritud, ei ole nii lähedased, et nendega perefotosid jagada. Lisades veel, et vahel lisatakse fotoalbumisse mõni naljakas foto mõnelt ürituselt või tegevuselt, mida ei soovita tööga seotud inimestega jagada.

Saadud vastused lubavad järeldada, et intervjuueeritavad analüüsivad seda, kes nende fotosid vaatama pääsevad ning teevad vastavalt sellele korrektuurid. Samuti nähtus mitmete intervjuude puhul, et intervjuueeritavad mõtlevad ka laiemas plaanis sellele, kuidas võiks mõjutada nende edasist elu kontrol olevad fotod ning info. Paaril korral nähtus intervjuudest, et antud teema kerkib taas päevakorda uue töökoha otsingul. Intervjuueeritavate sõnul on viimasel ajal on meedias palju juttu olnud sellest, kuidas tööandjad kasutavad tööotsija kohta info hankimiseks ka suhtlusportaalides leiduvat infot. Antud asjaolu on intervjuueeritavate sõnul märkimisväärselt mõjutanud konto seadistamist selliselt, et võõrad inimesed fotodele ning infole juurdepääsu ei omaks.

N(27): „Ma olen piiranud ja ainult sõbrad näevad. Et ei taha, et kõik näevad, mitte ainult fotod, aga kogu konto info. Mul käib praegu tööotsimine ja teadupärast guugeldatakse kõik inimesed läbi ja... ja ma ei ole huvitatud, et nähtakse infot minu kohta.“

Ühe intervjuueeritava puhul nähtus, et ta oli fotodele juurdepääsu piiranud nii, et fotosid lapsest nägid kõik Facebooki kasutajad, kuid juurdepääs fotodele pulmadest olid piiratud nii, et vaid sõbrad pääsesid neid vaatama. Põhjus oli intervjuueeritava sõnul väga lihtne. Nimelt käidi vaid

kaaslasega registreerimas ning suurt pulmapidu ei toimunud. Võib järeldada, et pulmafotosid nägid vaid sõbrad just seetõttu, et tegu oli niivõrd isikliku ning tagasihoidliku sündmusega. Intervjueeritava jutust nähtus, et ta ei pidanud registreerimist seoses selle tagasihoidliku tähistamisega piisavalt eksponeerimise vääriliseks. Kuid võrreldes abiellumisega oli laps intervjueeritava arvates avalikum „objekt“ kui oli seda abiellumine. Põhjus võis ehk tuleneda sellest, et lapse üle ollakse uhked ning seetõttu presenteeritakse last ka võõrastele inimestele.

N(23): *„Sellepärast, et meil oli nii, et me käisime ainult kahekesi registreerimas, ja ma ei noh...meil oli selline väike pidu ja ma ei tahtnud kõikidele näidata. Jah, kui oleks suurem olnud, siis oleks ilmselt teistele ka näidanud. See oli nii tagasihoidlik, mida ma seal ikka näitan.“*

Intervjuudest nähtus, et üldjuhul on intervjueeritavad kursis faktiga, et Facebook säilitab kõik fotod ka siis, kui need enda arvates ära kustutatud on. Valimis leidis ka selliseid intervjueeritavaid, kes nimetatud faktist teadlikud ei olnud, kuid olenemata sellest jäid nad seisukoha juurde, et eksponeeritud fotode valikul on olnud ettevaatlikud ja mõeldud sellele, et hiljem vältida olukordi, kus keegi võiks neid fotosid pahatahtlikult ära kasutada.

N(32): *„Tegelikult seda ma ei teadnud, et need pildid säilivad. Aga ma olen alati hästi ettevaatlik olnud sellega, mida ma eksponeerin. Seda ma kindlasti ei taha, et need, mis säilivad, et mulle ebameeldivusi valmistaks.“*

Mõnel juhul analüüsisid intervjueeritavad, kes olid teadlikud faktist, et Facebook säilitab kõik fotod, isegi fotode tausta, et ka see oleks viisakas ja eksponeerimiseks sobilik.

N(46): *„Jah, ma tean seda. Aga ma räägin, ma ei pane sinna midagi sellist siivutut nüüd et, et see võiks kuskile jääda...Ma olen sellele ikka mõelnud...Ma ikka vaatan seda fotode tausta ka, et ei oleks näiteks alkoholipudeleid...või suitsetamist või nii.“*

Mõne intervjueeritavate arvates ei ole suhtlusvõrgustiku konto tegelikult privaatne ning seda isegi siis, kui konto enda arvates piiratult seadistatud on. Arvatakse, et tegelikult on kellelegi kuskil kättesaadav kõik info, mis kunagi kontole sisestatud on ning seda peetakse omamoodi äriks.

N(32): „Minu jaoks on ikkagi nii, et Facebook ei ole privaatne koht, keegi kuskil saab seda ikka vaadata, keegi Facebooki tähtsatest ninadest näiteks. See on ju puhas äri andmetega.“

4.1.5. Pereliikmete teadlikkus ja informeeritus fotode Facebooki lisamisest

Selgus, et enamusel intervjueeritavate kaaslastel on samuti Facebookis konto. Nähtub, et elukaaslase fotot üldjuhul ilma viimase nõusolekuta Facebooki ei lisata, kuid teatud vanuseni, näiteks 6-aastase lapse puhul otsustab fotode laadimise ainuisikuliselt vanem ise. Enamus intervjueeritavatest mainisid, et nende väikesed lapsed on küll teadlikud, et neist Facebookis fotod on, kuid nende arvamust selle kohta küsitud ei ole, küll aga on lastele Facebookis olevaid pilte näidatud. Siinkohal võib küsimus olla ka laste vanuses, mistõttu ei peeta vajalikuks nende arvamust küsida. Võib arvata, et 6-aastast ei peeta antud kontekstis piisavalt otsustusvõimeliseks. Lapsevanem on leidnud, et on sobilik ja õige otsustada lapse eest, milliseid fotosid lisada, milliseid mitte. Samuti selgus, et mida vanemaks sirguvad peres lapsed, seda enam hakatakse perefotode avaldamisel ka nende arvamust küsima.

N(32): „Elukaaslane on tegelikult öelnud jah, et ei soovi enda eksponeerimist. Ma ei tea, kas mu poeg sellest aru saab. See on pigem uhkus ja hea märk, et seal on vaimukad pildid. Ma olen talle endale ka näidanud neid, et ma arvan, et nii palju ta aru saab...tegelikult ma ei tea, vanusest lähtuvalt...peaks vist küsima...(naerab).“

Võib öelda, et üldjuhul on kõik pereliikmed on teadlikud praktikast, et neist Facebooki fotosid lisatakse, kuid sageli ei peeta vajalikuks nende käest luba või arvamust küsida, kuna intervjueeritavad peavad enda tehtud pildivalikut igati sobilikuks ja igale pereliikmele vastuvõetavaks. Näiteks nähtus mitme intervjueeritava reaktsioonist, et nad ei olnud sellele küsimusele eelnevalt mõelnudki ning tegid fotovaliku ja eksponeerimise otsuse lähtuvalt enda emotsioonidest ja soovidest.

N(54): „Kindlasti! Need on sellised fotod, mis ei ole... noh...(pikk paus). Jah, ei ole rääkinud ja need ei ole sellised fotod kah, mis tõesti ei tohiks üles panna... või mida, mida iganes....“

Samas leidis valimis ka selliseid intervjueeritavaid, kelle arvates on ebaviisakas ja sobimatu lisada kontole fotosid kellestki teisest selleks inimese enda nõusolekut küsimata. Asjaolu, et

kontole lisatakse fotosid ilma kaaslasega arutama, võib olla perekonnas potentsiaalseks tüliallikaks. Arusaamad kenast ja sobivast fotost võivad mehe ja naise puhul väga suurel määral erineda. Foto, mis võib meesterahva arvates ilus ja sobilik olla, ei pruugi naisterahvale üldse meeldida. Samuti nõustuvad naised, et sobilik on eelnevalt foto avaldamiseks nõusolekut küsida ning olenevalt sellest siis kas avaldada või mitte.

M(31): „*Siin osad inimesed arvavad, et nad ei näe seal pildi peal piisavalt head välja... ja siis... tekib see pikk diskussioon ja siis me koos otsustame, et me ei pane seda fotot üles (naerab).*“

4.1.6. Paberfotoalbum vs. suhtlusvõrgustiku Facebook album

Kõigil intervjueeritavatel, välja arvatud ühel, on Facebooki kõrval ka paber kandjal pere fotoalbum, kuid mida aeg edasi, seda enam väheneb paberalbumi kasutamise aktiivsus. Pigem oli paber kandjal fotoalbum aktiivsemalt kasutuses mõned aastat tagasi, kui suhtlusportaalid ei olnud veel senist populaarsust saavutanud. Samas, intervjueeritavad mõtlevad siiski sellele, et võiks ja peaks fotosid paberile ilmutama, kuid leiavad mitmeid põhjuseid, miks seda hetkel veel mitte teha ning nimetatud tegevust lausa teadmata ajaks edasi lükata. Peamine põhjus, miks paberalbumeid enam nii aktiivselt ei täideta, tuuakse välja ajapuudust ja fotode suurt hulka.

N(28): „*Vanast ajast ikka on alles, ütleme siin 4-5 aastat tagasi ilmutasin viimati pilte, aga nüüd ma ei ole enam ilmutanud. Ma olen mõelnud küll, et tuleks ilmutada ka. Samas, neid pilte on nii palju, mis sa teed. Vahel teed ju 20-30 pilti ühest õhtust...Aga jah, viimased 4 aastat ma ei ole pildialbumit üldse nagu puutunud.*“

Lisaks leidsid paljud intervjueeritavad, et fotode paberile printimine jääb tihti mugavuse taha, lihtsalt lükatakse seda ettevõtmist teadmata ajaks muudkui edasi. Fotosid koguneb ajaga aina rohkem ning nende sorteerimine võtab omajagu aega. Samuti on intervjueeritavad mõjutatud asjaolust, et fotode paberile printimine on perele rahaline lisakulu.

N(27): „Mugavus. Ja arvutisse saad tasuta pilte üles laadida, aga kui ma ilmutamisse viin, siis ma pean maksma selle eest. Ja ajakulu! Fotode viimine ja eelnevalt sorteerimine on eraldi ettevõtmine“

Ühel intervjuueeritaval puudus paberalbum sootuks. Lapsepõlvest mäletab ta paberfotoalbumit küll, kuid olenemata sellest, et peres kasvab kaks pisikest tüdrukut, ei ole intervjuueeritav paberfotoalbumit pidama hakanud. Sarnaselt nendele, kes ei ole ammu paberalbumisse fotosid lisanud, tõi ka tema välja põhjuse, et tal lihtsalt puudub aeg fotode sorteerimisega tegeleda. Kui just lapsed võiks olla põhjuseks, miks võiks paberalbumit pidada, siis antud olukorras on vastupidi, lapsed on just need, kelle kõrvalt pole aega võimaliku paberalbumi loomisega tegelda. Intervjuueeritav on oma perefotod salvestanud lisaks arvutile veel ka mälupulgale või CD-plaadile.

N(31): „Ei ole paberil fotoalbumit. Jah, vanemad pidasid küll... pigem on fotod enamus arvutis ja arvutis vaadatavad. Pildid on tõmmatud ka mälupulgale või CD-plaadile ja siis saab televiisorist vaadata.“

Paljude intervjuueeritavate puhul nähtub, et paberkandjal fotosid lisatakse albumisse üha harvem või siis üldse mitte, kuid samas avaldatakse kahetsust selle vana tava ja kombe hääbumise pärast. Samas tunnistasid nii mõnedki intervjuueeritavad, et neil on tekkinud hirm, et kui arvutiga midagi juhtuma peaks, on kõik sinna salvestatud fotod kadunud.

N(32): „Viimasel ajal ei ole jah. Vanast ajast on, aga tegelikult vähe, võiks olla rohkem. Viimasel ajal ei ole pilte lisanud...mõne üksiku ehk, aga aina vähem, jah....Selles mõttes on ta mugav näidata, kui keegi külla tuleb, et seal on see lihtne ja kiire.“

N(30): „Kui fotod arvutist ära kaovad...siis ongi kõik mälestused kadunud....Siis ma ütlen, et sellisel juhul on hea, kui on olemas see vana fotoalbum.“

Nähtus, et mitme intervjuueeritava arvates on just vanemad ja vanavanemad need, kelle pärast paberalbumeid veel hinnatakse ning täidetakse. Nende sõnul on vanemad inimesed harjunud fotosid just paberalbumist vaatama. Samuti on intervjuueeritavate arvates paberkandjal fotoalbumil elektroonilise fotoalbumi ees ka mõned eelised. Paberalbumit peetakse rohkem

emotsionaalset väärtust omavaks ning mugavamaks käsitleda just seepärast, et see on füüsiliselt kodus olemas, seda on hea sülle võtta ja soovi korral ka kohe külalistele näidata.

N(29): „*Et kui vanem generatsioon külla tuleb, siis ikka nad tahavad albumit näha. Siis annadki albumi sülle... Vanaema või vanatädi... neile meeldib sealt vanast albumist pilte vaadata. Tegelikult ongi ju paberalbumist parem vaadata, huvitavam.*“

Siiski leidus valimis ka neid inimesi, kelle jaoks omab perekonna paberalbum endiselt niivõrd suurt tähtsust, et võetakse vaevaks regulaarselt mõned korda aastas fotod üle vaadata, sobivad välja sorteerida ning need ilmutamisse viia. Fotosid on selleks ajaks kogunenud perekonniti erinevalt, kümnetest kuni sadade fotodeni välja.

N(27): „*No umbes kaks korda aastas, kogun kokku ja siis ... teen uusi albumeid. Mitte väga tihti, et kogume ikka palju pilte, ikka 200-300 pilti, et siis, see on selline suurem ettevõtmine.*“

Intervjuudest nähtub, et võimalus Facebooki perefotosid üles laadida on mõjutanud paberfotoalbumi kasutamise aktiivsust. Isegi niivõrd, et kohati leiti, et selle täitmise tava võib üldse hääbuda. Paberalbumi vaatamise kombest rääkides esineb seevastu erinevaid arvamusi. Osa intervjuueeritavatest arvasid, et tänapäeval ei ole enam populaarne koos sõpradega vaadata paberfotoalbumit, kuna see ei ole uudne ning sõpradel on võimalus seda huvi korral suhtlusvõrgustikus ise teha ning seda endale sobival ajal. Tänu virtuaalse maailma võimalustele lükatakse paberfotoalbumi täitmist fotodega üha edasi ning puudub konkreetne seletus. Samas võib paberfotoalbumi pidamise vähenemise põhjuseks olla ka asjaolu, et suhtlusportaali on pilte lisada oluliselt lihtsam, see on vähem ajakulukas ning ei nõua rahalisi väljaminekuid.

N(32): „*Seda pildialbumite vaatamist ma mäletan nagu lapsepõlvest, tänapäeval ma seda ei mäleta või noh, ei tea, seda vaatavad kõik netist ja siis, kui ise tahavad. On ikka erinevus, kuidagi...kas siis tänu Facebookile või virtuaalsele maailmale, sa lükkad seda edasi või sa miski pärast ei tee seda ära. See on kuidagi kindlam, et sul on need pildid olemas realselt. Virtuaalsete albumitega on ju imelihtne, üks väike klikk ja ongi mugav!*“

Samuti võib paberalbumi kasutamise ja täitmise aktiivsust mõjutada ka asjaolu, et pere ise ei peagi oma perekonna fotoalbumit täitma. Ühe intervjuueeritava puhul tegeleb paberfotoalbumi

täitmisega intervjuueeritava abikaasa ema, mistõttu tunnistab ka intervjuueeritav ise, et sellest tulenevalt omab ta kindlust ja teadmist, et kõik fotod on paber kandjal säilitatud ning vajadusel on tal see album olemas. Samuti toob ta välja, et kui tema ämm sellega ei tegeleks, siis ilmselt oleks ta ise oluliselt aktiivsem ning täidaks ise oma perekonna paberalbumit.

N(23): „*Muidugi, meil on see ka, et mu mehe ema on selle paberfotoalbumi täitmisega väga aktiivne, et ma tean, et mul on need fotod kuskil olemas, kui mul peaks vaja olema. Et kui ma üksi peaksin seda täitma, siis ma võib-olla oleksin tublim täitja ka ja korralikum.*“

Ühe intervjuueeritava puhul nähtus, et märkimisväärselt suurt emotsionaalset tähtsust omab paberfotoalbum peres, kus on läbielatud perekonnaliikme lahkumine. Paberalbum on ainuke, mis on säilitanud mälestused kallist varalahkunust. Kui traagiline õnnetus ligikaudu 10 aastat tagasi juhtus, ei olnud peres veel internetti ega arvutit. Seega, fotod lahkunud lähedasest on säilinud vaid perekonna paberalbumis. Võib järeldada, et peredele, kus on läbielatud lähedase inimese surm ajal, mil puudusid kaasaegsed tehnoloogilised võimalused, annab paberalbum võimaluse hetkeks ajas tagasi minna ning meenutada vanu aegu. Siinkohal peab ära märkima, et paberalbum omab intervjuueeritava jaoks olulist tähtsust, kuid ei mõjuta paberalbumi kasutamise aktiivsust käesoleval ajal. Antud intervjuueeritava praktikate analüüsist ilmnes, et seoses Facebooki kasutajaks registreerimisega vähenes märgatavalt paberfotoalbumi kasutamise aktiivsus, mistõttu viimase aasta jooksul ei ole sinna juurde lisatud ühtegi fotot.

N(54): „*Seda on väga hea võtta sülle ja-ja..(naeratab) ja õhtuti istuda mõnuses valguses ja meenutada aegu...(pikk paus)..ja inimesi, kellega koos sai oldud...aeg läheb edasi (hakkab nutma, paus)...kasvõi korragi minna tagasi...(nutab). Minu poeg suri 10 aastat tagasi, ta oli siis vaid 24-aastane...(pikk paus, nutab, aga üritab ennast koguda). Siis ei olnud veel neid moodsaid võimalusi...Seal on väga palju pilte temast, ainult seal... Viimasel ajal ei olegi sinna pilte lisanud...Kuna nüüd on kõik, kõik on digitaalne ja...Viimati lisan aasta tagasi, enne, kui ma Facebooki pidama hakkasin.*“

Osaliselt nähtus intervjuudest, et intervjuueeritavad peavad paberfotoalbumit isiklikumaks ja teiste eest rohkem varjatuks, mistõttu sisaldab see ka selliseid pilte, mis omavad suuremat emotsionaalset väärtust, kuid ei näe visuaalselt nii head välja. Facebookis selliseid fotosid ei eksponeerita. Antud asjaolust võib järeldada, et Facebooki laetakse pigem visuaalselt ilusaid pilte, paberfotoalbumisse aga leiavad tee sellised pildid, mis omavad rohkem emotsionaalset

väärtust ning püüdlevad vähem visuaalse ilu poole. Erinevalt Facebooki fotoalbumist leiab pere paberfotoalbumist fotosid tervest perekonnast, kaasaarvatud näiteks ka nendest perekonnaliikmetest (elukaaslane, mees), kes virtuaalselt enese eksponeerimist ei luba. Otsus ennast paberfotoalbumis eksponeerida võis tuleneda faktist, et seda peetakse kindlaks, privaatseks ja võõraste pilkude eest varjatuks ning selle teistele inimestele eksponeerimine sõltub otseselt perekonna enda soovidest.

N(32): „*No, perealbumis on sellised isiklikumad pildid, mis ei näe küll nii head välja, kuid sellel on ikkagi oma väärtus. Facebook on ikkagi rohkem avalik, ta on nagu kõikidele sõpradele nähtav. Ses mõttes, et piltide hulk...paberkandjal peaks ikka minu arvates olema rohkem pilte kui Facebookis. Sinna lisan ka elukaaslase pilte, see on ikkagi privaatsem, see on su enda kapis ja kodus, keegi sinna ligi ei pääse, näitad nendele, kellele ise tahad. Et see on ikkagi privaatsem. Facebookis väga ei eksponeeriks tervet perekonda. Seal otsiks pigem ärilisi kontakte või siis sama eriala huvilisi, see on ka nagu foorum või nii-öelda suhtlusportaal, mingil määral asendab msn-i, suhtled tasuta seal. Saad kiiresti kontakti.*“

Valimis leidis ka neid intervjueeritavaid, kelle arvates ei erine suhtlusvõrgustiku perefotod nendest, mis leiavad tee paberalbumisse. See tähendab, et nende intervjueeritavate jaoks olid fotode lisamise kriteeriumid mõlema albumi puhul samad. Peamine on, et fotod oleksid hea kvaliteediga, selged ning et inimesed näeksid fotodel kenad välja. Samuti hinnatakse fotosid selle järgi, kuidas ja keda foto kujutab. Eesmärk on eksponeerida fotosid, mis oleks hea emotsiooniga ja humoorikad. Fotosid valitakse samuti ka selle järgi, et neid oleks pärast soovikorral sobilik ka sõpradele näidata. Kui püüda leida erinevust suhtlusvõrgustiku ja paberalbumi fotode vahel, siis ehk see, et paberalbumis on fotosid lihtsalt rohkem, kuid seal on eksponeeritud ka need fotod, millised on üleval suhtlusvõrgustikus.

N(30): „*Ei ole erinevad. Et Ikka sellised naljakad, lahedad, toredad pildid panen Facebooki ja paberalbumisse ka, samamoodi. Ma ei panegi albumisse selliseid pilte, mida ma ei saaks sõpradele näidata. Me vaatame tihti sõpradega koos fotoalbumeid, kui on näiteks sünnipäev. Ma ei lisagi paberfotoalbumisse fotosid, mida ma ei saaks näidata või mis piinlikkust või ebamugavust tekitaks.*“

Vanemast ajast on mõnedes intervjueeritavate peredes mitmeid fotoalbumeid. Mitme erineva paberalbumi olemasolu ühe põhjusena tuuakse välja fakt, et kunagi lisati paberalbumisse kõik

pildistatud fotod, kuid nüüd, digitaalse fotoaparaadiga pildistades ja suhtlusvõrgustikku laadides, tehakse valik. Samuti märgitakse, et fotosid on varasemaga võrreldes oluliselt rohkem ja kõiki ei hakatagi üles laadima. Samas nähtus intervjuudest, et Facebooki üle laetavate fotode valik ja kogus võivad olla seotud ka profiiliomaniku väheste tehniliste oskustega. Näiteks mõne intervjuueeritava puhul ilmnas, et nad ei oska ise fotosid arvutisse laadida, rääkimata fotode lisamisest oma Facebooki kontole. Selleks toiminguks vajatakse teiste abi, mistõttu ei pruugi selliste intervjuueeritavate virtuaalsed pildialbumid olla niivõrd fotomahukad kui paberalbumid.

N(54): „Tavaliselt aitab pilte laadida jah poeg, aga kui poega pole mind aitamas, siis kutsun tütre, kes tuleb ja aitab pilte lisada, seni, kui ma ise ükskord ära õpin. Lapsed aitavad.“

4.2. Suhtlusvõrgustikku Facebook.com lisatavate fotode karakteristikud

4.2.1. Kõige sagedasemalt fotodel esinevad pereliikmed

Intervjuudest nähtub, et eelkõige eksponeeritakse intervjuueeritavate perefotodel lapsi, oluliselt vähemal määral on fotodel kujutatud ka intervjuueeritav ise ja abikaasa/elukaaslane. Intervjuueeritava enda vähene eksponeerimine võib tuleneda asjaolust, et tihti on pildistajaks intervjuueeritavad ise st. reeglina naissoost pereliikmed (ema, naine). Küsimusest nähtub, et naissoost pereliikmed on suhtlusportaalis aktiivsemad kasutajad ja fotode lisajad, millest võib järeldada, et nad ootavad rohkem Facebooki „sõprade“ tähelepanu ning tagasisidet. Samuti arvavad enamus intervjuueeritavaid, et laps on fotodel alati armas ja ilus, hoolimata sellest, kuidas ta fotole jäänud on. Leitakse, et lapsi ja noori on fotodel alati kena vaadata.

N(26): „Eks enamasti on ikka fotodel minu laps R. Meie abikaasaga oleme vist natukene vähem esindatud. Vaata, laps on ju alati armas ja tore ja teda ongi vahvam teistele näidata. Ta on ju nii armas ja ükskõik, kuidas ta pildile jäänud on, on ikkagi armas (naerab).“

4.2.2. Sündmused ja olukorrad, mis on kõige sagedasemalt perefotodel eksponeeritud

Intervjueeritavate arvates on Facebooki foto lisamise üheks peamiseks tagamõtteks see, et oma saaks Facebooki „sõpradega“ jagada mingit tegevust, ettevõtmist või tähtpäeva, peamiselt peetakse silmas mingit sündmust, mis ei oleks nii argipäevane.

N(26): *„Eks need ikka mingid sündmused ole. Sünnipäevad, lasteaiapeod, jõulud...Või siis mingid ühised ettevõtmised perega või kui me kuskil väljas käime või külas.“*

Intervjuudest jääb nõ. läbi kumama asjaolu, et fotodel soovitakse kajastada midagi uut ja huvitavat, pakkumaks auditooriumile põnevat vaatamist. Üldiselt nähtub, et foto lisatakse siis, kui on toimunud mingi üritus või tähtpäev. Sel puhul on kõik inimesed kenad ja sätitud, mis lisab intervjueeritavate arvates fotole väärtust.

N(46): *„No kui on ikka mingi planeeritud üritus, siis on inimesed alati kenad ja ilusad ja sätitud. Igapäevaselt sa ju endaga nii palju vaeva ei näe.“*

Meelsasti lisavad intervjueeritavad oma profiilile ka perefotosid, kus on tabatud mingi naljakas või humoorikas hetk.

M(31): *„Eks need pildid on kõik nagu mingi situatsioon või ajahetk või oleng, mis on huvitav või naljakas. Enamasti on need fotod koomilised ja humoorikate situatsioonidega. Sünnipäevad on tihti just need sündmused, millest me paneme sinna fotosid.“*

Samuti võiks intervjueeritavate arvates foto kajastada mingit tegevust, mitte niivõrd tavalisi ja argiseid hetki. Intervjuudest jääb nõ. läbi kumama asjaolu, et fotodel soovitakse kajastada midagi uut ja huvitavat, pakkumaks auditooriumile põnevat vaatamist.

N(26): *„Eks need ikka mingid sündmused ole. Sünnipäevad, lasteaiapeod, jõulud...Või siis mingid ühised ettevõtmised perega või kui me kuskil väljas käime või külas.“*

Olgugi et enamik intervjueeritavatest postitas Facebooki pigem jäädvustusi erilistest toimingutest ja sündmustest, siis leidus valimis ka selliseid intervjueeritavaid, kelle hinnangul just perekonna argielu on see, mida oma fotodel edasi anda soovitakse. Näiteks ühe

intervjueeritava arvates saab pidulik sündmus alati tähelepanu, kuid inimese argipäev on see, mida võiks rohkem kajastada ja eksponeerida.

N(54): „*Argielu. Argipäevased toimetused ja argipäev. Kuna pidulik on niikuinii pidulik, aga kuidas inimene on argipäev ja igapäeva elus ja tema toimetused ja tema olek, see on loomulik. Loomulik ja armas.*“

Ülaltoodust võib järeldada, et intervjueeritav hindab nn. loomulikku olekut, mitte niivõrd poseeritud fotosid ning ei häbene enda profiilile üleslaadida ka võib-olla visuaalselt mitte nii täiuslikke ja sätitud ülesvõtteid.

Intervjuudest nähtub, et mitmed valimisse sattunud intervjueeritavad ei eksponeeriks oma Facebooki fotoalbumis fotosid, mis võiks tekitada vääriti tõlgendamist või kahemõttelisust ning selliseid fotosid, kus eksponeeritakse väikelapse riieteta ihu. Intervjueeritavad leiavad, et väikelapse palja ihu eksponeerimine ei ole sobilik ning võiks kasu asemel hoopis kahju teha. Mitmel juhul ütlesid intervjueeritavad, et kardavad oma laste tervise ja elu pärast, kuna viimasel ajal on meedias tihti kajastatud pedofiilia teemat.

N(23): „*Ma ei teagi, kindlasti on sellised lapse vannipildid, kus ta on paljas. Ega ise ka, kuskile päevitusriietega ei roni. Ma kardan just seda, et võib-olla keegi, natukene haige inimene saab sellele ligi, igasugu perverte on olemas ju. Lapse pärast kardan küll väga, nii palju on sellest viimasel ajal ka jutu olnud.*“

Fotosid lisades mõeldakse sageli ka sellele, et see foto oleks loomulik ja kajastaks konto omaniku isikupära, mitte ei pakuks poseeritud fotot või fotolavastust.

N(32): „*Vot selliseid...kindlasti mitte paljastavaid ja liiga eksponeerivaid, selliseid spetsiaalseid poseerimise pilte võib-olla mitte. Kui, siis see peab olema loomulik, seal olen mina ise. Et noh, seal ennast välja pakud, see ei ole enam FB konto pilt minu jaoks, see ei ole isikupärane. See peaks kajastama sinu isiksust võib-olla.*“

Samuti peetakse mitmel juhul teatud eluperioode, nagu rasedus, liiga isiklikuks, et sellest fotosid avalikult presenteerida. Samuti ei peeta sobilikuks eksponeerida nii intiimseid sündmusi nagu sünnitamine. Selliseid elumuutusi peetakse liiga privaatseteks ning

eksponeerimiseks mittedobilekeks ning võivad intervjueeritavate arvates teistes inimestes ebamugavust tekitada. Pigem peetakse nii isiklike fotode eksponeerimist sobilikumaks paberfotoalbumis.

N(30): „*Kindlasti mitte ei paneks sünnitusest fotosid... See on küll hea mälestus, aga väljaspool peret on seda tabu vaadata, ma arvan. Liiga privaatne ja intiimne ja võib-olla tekitab teistes ebamugavust.*“

Mõnel korral peeti intervjueeritavate seas ebasobilekeks fotosid, mis võiksid kuidagi õhutada alkoholi tarbima või sigarette suitsetama. Põhjuseks selgus, et intervjueeritavad tunnevad kohustust olla eeskujuks, kuna nende lapsed on samuti suhtlusportaali kasutajad ning näevad ka neid fotosid, millised vanemad on oma profiilile üleslaadinud. Seega, otsus fotode lisamisel tuleneb ka asjaolust, et intervjueeritavad tunnevad kohustust oma lastele eeskujuks olla ning on võtnud vastutuse oma lapse maailmapildi kujunemise eest.

N(29): „*Mul omal 12-aastane käib ka seal Facebookis ja tal on seal oma konto. Ma olen ema, ma ei saa seda endale lubada, ja-ja, ma pean ju eeskujuks olema! Ma valin juba sellepärast neid fotosid, et mu laps käib ka seal ja tema enda sõbrad käivad, et juba sellepärast.*“

Intervjuudest nähtus ka, et oma Facebooki kontole ei taheta lisada ka kurva emotsiooniga ja nutvate inimestega fotosid. Täiesti välistatud oli intervjueeritavate arvates näiteks matusefotode lisamine Facebooki pildialbumisse. Ühe põhjendusena intervjueeritavad välja võimaluse, et matusefotode lisamine oma profiilile võib kaasa tuua kaastundeavalduste laviini ja seda ei peeta sobivaks ega soovituks. Samuti lisatakse, et matus on liiga isiklik kurb sündmus ning ei peeta vajalikuks seda eksponeerida.

N(54): „*Jah, nutvaid inimesi ma sinna Facebooki küll üles ei pane või matusepilte või mida iganes. Kurbasid pilte ma ei paneks mitte kunagi üles. Kurbust ja raskust on niigi ümberringi ja panen ikka need, mis tekitavad rõõmsat meelt ja rahulolu.*“

Sooritatud intervjuude põhjal võib väita, et üldjuhul lähtutakse nii laste kui ka enda fotode valikul samadest kriteeriumidest. Leitakse, et igal juhul peab Facebooki üleslaetav foto olema selge, fotol kujutatud inimesed kenad välja nägema ning samuti võiks fotol olla kas mingisugune tegevus või peaks see lihtsalt naljakas vaadata olema. Siiski leidsid enamus

intervjueeritavad, et endast fotosid lisades on nad kriitilisemad kui laste fotode puhul. Samuti esines mitme intervjueeritava puhul praktikat, et enne fotode lisamist kontole konsulteeritakse elukaaslasega, vältimaks võimalikke tülisituatsioone seoses foto mitesobivusega.

M(31): „Ma ei ole küll mõelnud, et seal mingi vahe on. Ei, ikka, et oleks naljakad ja humoorikad fotod. Enda suhtes ma võib-olla olen natuke kriitilisem, aga muidu küll mitte. Ja naine vaatab niikuinii need fotod ise läbi (naerab). Vahepeal tekib sellise koha pealt sõnelus, et mina nagu arvan, et see pilt on äge ja humoorikas, aga naine ei arva nii. Ja üldiselt on ikka nii, et naise sõna jääb peale...eriti, kui see pilt on temast endast (naerab).“

Selgus, et tihti ei ole intervjueeritav oma välimusega rahul ning tuntakse muret sellepärast, kuidas fotol välja nähakse. Seevastu lapsed ja noored on intervjueeritavate arvates alati armsad ja sobilikud ning seda ka siis, kui nad erinevaid näomoonutusi või grimasse teevad. Paljuski seetõttu eksponeeritaksegi fotosid oma järeltulijatest meelsamini kui endast.

N(32): „Enda suhtes olen ma alati kriitilisem. Ma noh, endaga on alati see, et kas sa pole siis enda välimusega rahul või on midagi seal pildi peal viltu ja võiks midagi teistmoodi olla. Enda piltide suhtes olen ma väga valiv, aga laps on iga näoga ja grimassiga nagu armas (naerab). Aga ikkagi selekteerin.“

4.2.3. Intervjueeritavate nägemus enda fotodest

Kõik intervjueeritavad arvasid, et nad on oma Facebooki fotodega loonud endast ja oma perekonnast positiivse arvamuse, kuna nad on oma virtuaalsesse fotoalbumisse lisanud vaid hea tooniga ja rõõmsad fotosid, ehk jaganud kõige paremaid hetki oma elust. Võib järeldada, et intervjueeritavad mõtlevad sellele, millise mulje nad endast teistele luua võiks. Ilmselt on sellest lähtuvalt tehtud ka fotode valik. Üks intervjueeritav arvas, et Facebooki „sõbrad“ näevad teda just sellisena nagu ta ise ennast näeb, õnnelikuna. Samuti avaldas ta arvamust, et Facebooki perefotod ei pruugi alati kajastada tegelikku elu, tema arvates paistab Facebooki fotodelt pereelu välja palju säravam, kui see ehk tegelikult on. See aramus võib viidata intervjueeritava enda valikutele eksponeerida just selliseid pilte, mis kajastavad parimaid eluhetki ja sündmusi ning teevad seda võib-olla natukene helgemal kujul, kui see tegelikult on.

N(32): „Noh, eks ma ise arvan, et nad loovad sellise nagu ma ise endale loon. Enamasti on see positiivne ja positiivsed sündmused, rõõmsad hetked elust. Ma arvan, et üldjuhul need perekonnad seal Facebookis säravamad tunduvad, kui see tegelik ja reaalne elu on (naerab), et sa paned ju ikkagi parimad pildid sinna ja eluhetked.“

Intervjueeritavate arvates võib teiste inimeste arvamust neist kujundada ka konkreetset tegevused, mis fotodel eksponeeritud on. Üks intervjueeritav leidis, et fotod, mis kujutavad perekonda sportimas, võiksidki luua auditooriumi silmis kuvandi kui sportlike eluviisidega perekond.

N(28): „Kui sa näiteks ikkagi lisad pildi, et laps käib suusatamas...Jah, sportlik perekond (naerab) !...Ma ei oskagi vastata sellele küsimusele praegu, mul on väga piinlik (naerab).“

Mõned intervjueeritavad ei osanud hinnata, millise mulje nad oma fotodega perekonnast luua võiksid, kuid arvavad siiani saadud positiivset tagasisidet ja kommentaare arvestades, et ei ole põhjust halvasti arvata. Intervjueeritavate arvates on kõik hästi, kuna midagi otseselt halvasti öeldud ei ole, pigem vastupidi, tagasiside on olnud alati positiivne.

N(54): „Oi, seda ma ei tea, ma ei oska öelda. Igatahes noh, midagi halvasti pole öeldud. Tagasiside on väga hea, kiidetakse, et tore ja kõik...ja väga ilusad pildid ja väga ilusad inimesed peal ja...et neil on hea meel, et nad näevad seda ja saavad kaasa elada sellele.“

4.3. Perefotode auditoorium ja fotodele antav tagasiside

4.3.1. Perefotode auditoorium

Intervjuudest nähtub, et intervjueeritavad peavad oma perefotode auditooriumina silmas eelkõige neid lähedasi, sõpru ja sugulasi, kellega ollakse tõesti lähedasemad või kellega tihemini suheldakse.

N(23): „Ikka sugulased, perekond ja sõbrad-tuttavad.“

Siinjuures nähakse auditooriumina ka neid sõpru ja tuttavaid, kellega igapäevaselt reaalselt silmast-silma ei kohtuta. Siinkohal on vajalik taaskord meenutada, et tihti ongi perefotode Facebooki laadimise ajendiks asjaolu, et osa perekonnaliikmeid, sõpru või sugulasi on Eestist ära kolinud ning suhtlusportaali kasutatakse sellisel puhul justkui ühendava sillana. Läbi fotode soovitakse oma lähedastega jagada oma pereelu ning anda seeläbi neile võimalus enda pere toimetustele kaasa elada, näha laste kasvamist ning arenemist. Kuigi, peamiselt peetakse perefotode auditooriumina silmas just lähedasi, nähtub intervjuudest, et vahel saadakse oma fotodele tagasisidet ka inimestelt, kellega enam nii tihedalt ei suhelda või isikutelt keda niivõrd lähedaseks ei peeta, kuid kes siiski on lisatud enda Facebooki sõprade nimekirja.

N(32): "Ikkagi lähedasemad sõbrad, kellega sa rohkem läbi käid. Mõned laikimsed tulevad kaugemalt ka, nende käest, kellega ammu-ammu suhelnud ei ole.,"

Samas oli intervjuueeritavad varmad märkima, et mitte kõik inimesed, kes on suhtlusvõrgustikus „sõbrad“, ei ole nende jaoks päriselt sõbrad. Intervjuueeritavate sõnul saadakse sõbrakutseid ka inimestelt, keda võib-olla on vaid korra elus varasemalt nähtud ning võib juhtuda, et enam ei kohtutagi. Intervjuueeritavate arvates ei ole sobilik saadud sõbrakutset ignoreerida ning seetõttu võetakse vastu kõik uued „sõbrad“.

N(32): „Aga eks see Facebooki sõbraks lisamine on ju ka nii, et olen näinud, kohe ongi sõber. Kuidas sa siis ignoreerid, kui keegi sind sõbraks kutsub ja tahab.“

Saadud vastuse põhjal võib järeldada, et kõikide sõbrakutsete aktsepteerimine võib tekitada olukorra, kus intervjuueeritav peab hakkama oma Facebooki „sõprade“ seas moodustama erinevaid nimekirju nõ. päris sõpradest ja sellistest inimestest, kes on sõbrakutse saatnud peale esimest kohtumist. See võib tekitada intervjuueeritava jaoks keerulise olukorra, kuna järjepidevalt tuleb jälgida seadistusi, millised fotod ning missugune info kellele nähtav on.

4.3.2. Perefotodele saadud tagasiside

Intervjuudest nähtub selgelt, et intervjuueeritavad jälgivad pärast foto laadimist alati fotodele edastatavat tagasisidet, kuigi nad ei pea tagasisidet eesmärgiks omaette.

N(29): „*Natuke on isegi tähtis, et kui sa paned mingi lähedad pildid üles, siis on nagu see, et üllatusmoment, et mida keegi arvas või kirjutab sinna pildi alla. Et selles mõttes on natuke mingi ootus, et huvitav on näha, et mida teised sinu piltidest arvavad. Aga selles mõttes ei ole nagu väga... et aga ikka mingi ootus on. Selle nimel ma nüüd oma fotosid sinna üles ei pane.*“

Kontole lisatakse peamiselt vaid selliseid fotosid, mis eneselegi emotsiooni tekitavad ning soovitakse näha, millise reaktsiooni tekitavad need perekonna, sõprade ja tuttavate seas. „*Like*“ on intervjueeritavate arvates selline tagasisidevorm, millest on raske meelsust ja emotsiooni välja selgitada ning tihti kaldutakse selle siiruses kahtlema. Seda peetakse pigem nõ. kergema vastupanu teed minemiseks või siis lihtsalt heameele tekitamiseks.

N(29): „*Mõni näiteks paneb laigi just sellepärast, et ma olen tuttav, et tegelikult mulle see pilt mulle eriti ei meeldi, aga tema heakiiduks ma võiksin selle laigi panna. Ma olen ise ka pannud, kui nüüd päris aus olla. Ma laigin ka neid pilte, kuigi võib-olla ei ole see pilt nii... aga just sellepärast, et inimesele heameelt teha.*“

Intervjuudest nähtub, et peamiselt valmistavad intervjueeritavatele rõõmu foto alla kirjutatud kommentaarid, mida peetakse oluliselt personaalsemaks ning isiklikumaks. Intervjueeritavate arvates nõuab kommentaar süvenemist ning keskendumist, mistõttu hinnatakse „*Like*“ võrreldes kommentaariga vähem väärtuslikuks.

N(29): „*Kommentaare ikka rohkem, kes ikka viitsib... laigitajaid on nii palju tegelikult, et noh...Aga see, et kui keegi juba kirjutab midagi, siis see tähendab, et inimene mõtleb ka ikka selle, rohkem sinu peale.*“

Üldjuhul on intervjueeritavad fotodele saanud tagasisidena vaid positiivseid ja humoorikaid kommentaare ning meeldimisi ehk „*Like*“. Enamasti on tähelepanu köitnud fotod, kus on eksponeeritud mõni meeleolukas sündmus, hetk või on fotol jäädvustatud laps mõnes vahvas situatsioonis või nõ. nägusid tegemas.

N(32): „*See on ikka olnud humoorikas, mõni vahva lause näiteks kommentaariks. Üldjuhul on kõik kommentaarid ikkagi positiivsed. Rohkem tähelepanu on saanud just need pildid, kus kajastub meeleolukas hetk või sündmus näiteks või näiteks need pildid, kus on minu poeg peal ja teeb mingeid nägusid näiteks.*“

Tagasisidena positiivsete kommentaaride saamine on intervjueeritavate arvates iseenesest ka loogiline, kuna enamjaolt on piiratud fotodele ligipääsu vaid nendele, kes kuuluvad konto omaniku sõprade nimekirja. Samuti toodi välja asjaolu, et sõprade hulgas selliseid inimesi üldse ei olegi, kes annaks fotodele negatiivset tagasisidet.

N(54): *„Ei, ei ole. Sest need on ikka mul lähedased sõbrad, kellega ma suhtlen, mitte võhivõõrad. Ja tegelikult ta ei olegi siis minu sõber, kui ta hakkab mulle negatiivseid emotsioone näitama või halvasti mulle ütleva, siis ta ei ole minu sõber. Mul polegi ühtegi sellist inimest sõbraks valitud, kes võiks halvasti öelda.“*

Võib järeldada, et mingil määral on „sõprade“ nimekirjas olevate inimeste suhtes kujunenud usaldus ning teadmine, et sõpradelt õelaid või pahatahtlikke kommentaare ei tule.

Intervjueeritavad kinnitasid, et tavaliselt nad reageerivad perefotodele saadud tagasisidele, kuid olenevalt saadud kommentaari meelsusest, olid reaktsioonid nendele erinevad. Kui saadi hea või neutraalne kommentaar, vastati sellel kommentaariga. Samas vahel märgiti vaid kommentaar meeldivaks. Samuti oli intervjueeritavate seas neid, kes komplimendi postitajale tänukirja saatsid.

N(54): *„Ma kirjutan neile sõnumitesse ja tänan väga, tänan neid väga, mitu korda kohe, et oi, sa oled nii armas, et sedasi...“*

Väga üksikutel juhtudel olid intervjueeritavad saanud fotodele, kus nad ise eksponeeritud on, ka negatiivseid kommentaare. Sellised negatiivsed kommentaarid puudutasid peamiselt fotol eksponeeritud inimese välimust. Näiteks ühel juhul oli saadud negatiivne tagasiside intervjueeritavat niivõrd riivanud, et ta otsustas kriitikat saanud foto üldse ära kustutada, nimetades seda nõ. kommenteerijale vastutulekuks. Foto kustutati, kuid tema enda jaoks omas see foto väärtust ning oli vahva.

N(32): *„Et sa ei näe seal eriti hea välja. Eks ma olen siis vastu tulnud ta soovile. Jah, mhm, võtsin maha selle. Aga lihtsalt, et minu silmis oli see... mõnikord on mõned pildid ägedad, mis teiste silmis ei ole.,“*

Ülaloodud näitest nähtub, et fotodele antav tagasiside läheb intervjuueeritavatele vägagi korda ning soov saada vaid häid ja väga häid kommentaare sunnib vahel isegi „sõprade“ arvates mitte nii „kenasid“ fotosid kustutama. Samas leidis ka olukordi, kus negatiivsele tagasisidele otsustati vastata läbi huumoriprisma nii, et kommenteerija pahameelsust tajuks.

N(28): „ *Kui on kommentaar, siis ma sellele ikka vastan, aga üldjuhul, kui öeldakse, et issand, kui ilus või nii kena, siis ma ei vasta selle, et tänan. Kui on negatiivne kommentaar, siis ilmselt ma kustutan selle (naerab) või ütlen, et sinuga me veel räägime sellest hiljem! (naerab).*“

Intervjuudest nähtus, et kuigi intervjuueeritavad väidavad, et perefotodele antav tagasiside ei oma nende silmis erilist tähtsust, jälgivad nad laekuvaid kommentaare pidevalt ning reageerivad nendele üsna aktiivselt.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et intervjuueeritavad ei oota otseselt lisatud perefotodele tagasisidet, kuid jälgivad, kes ja kuidas reageerinud on.

5. Järeldused ja diskussioon

Antud peatükis on ära toodud peamised järeldused ja diskussioon uurimisküsimuste põhjal ning on esitatud kolme alapunktina lähtuvalt uurimisküsimustest. Samuti tuuakse antud osas välja kokkupuutepunkte käesoleva töö tulemuste ja teooriaosa vahel. Viimases alapeatükis arutletakse uuringus kasutatud valimi ja meetodite sobivuse üle.

Intervjueeritavate perefotode eksponeerimise praktikad

Intervjuudest nähtus, et pea kõik intervjueeritavad (välja arvatud üks) kasutavad oma perefotode hoiustamiseks ja eksponeerimiseks nii paberfotoalbumit kui Facebooki keskkonda. Paberkandjal fotoalbumit tervikuna ja seetõttu ka sinna jõudvaid perefotosid peeti seejuures tihti isiklikumaks ja privaatemaks kui Facebookis olevaid perefotode albumeid. Näiteks tõdesid mitmed intervjueeritavad, et nende paberalbum sisaldab fotosid ka sündmustest (näiteks sünnitus), mida Facebookis sündmuse isiklikkuse tõttu eksponeerida ei soovitud. Privaatsuse aspekti pidasid oluliseks kõik intervjueeritavad ning seetõttu valisid nad hoolikalt, millised Facebooki kasutajad nende perefotodele ligi pääsevad. Privaatsussätete kohaldamise abil piirasid eranditult kõik oma Facebooki albumile ligipääsu selliselt, et see oli avatud vaid sõbralisti valitud inimestele.

Olgugi, et mitte ükski intervjueeritav ei toonud välja mõtet nagu oleks Facebookist nende jaoks saanud uus perefotode album, ilmnes, et Facebooki oma perefotode laadimise trend on siiski olulisel määral mõjutanud paberalbumi kasutamise aktiivsust. Näiteks ilmnes, et võrreldes mõne aasta taguse ajaga, kui Facebook ei olnud veel sedavõrd suurt populaarsust saavutanud, prinditi fotosid paberile ning lisati paberalbumisse oluliselt rohkem. Nüüdseks olid aga mõned intervjueeritavad uute paberfotode albumisse panekust sootuks loobunud. Paberalbumi kasutusaktiivsuse vähenemisele on tähelepanu juhtinud ka Seppänen (1999), kelle kohaselt väärtustavad paljud pered paberalbumeid endiselt, kuigi albumi kasutussagedus on muutunud üha harvemaks. Nii leidsid ka antud uuringus osalenud, et neil oleks väga kahju, kui paberkandjal perekonna fotoalbumi pidamise traditsioon täielikult ära kaoks ja paberalbumist fotode vaatamist peeti endiselt oluliseks toiminguks. Näiteks võib antud uuringu tulemuste valguses nõustuda House et al (2007) ja Seppäneni (1999) hinnangutega, kes leidsid, et fotoalbumi vaatamine on sotsiaalne akt. Mitmekesi koos albumit vaatamine ja fotodega seonduvate lugude jutustamine on levinud sotsiaalne komme, kasvõi külla tulnud

sõprade võõrustamise kontekstis. Seevastu ise külla minnes perealbumit tavaliselt kaasa ei võeta. Viimast on leidnud ka Proitz (2010), kelle uuringust nähtus, et paljudele inimestele meeldib küll oma perefotoalbumeid teistega jagada, kuid kodust albumeid välja ei viida.

Siiski võib antud uuringu tulemuste põhjal nõustuda Kõutsi (2011) arvamusega, et tänu kiiretele tehnoloogilistele uuendustele ning ühiskonnas toimunud muutustele on inimestel palju lihtsam, kiirem ja mugavam laadida fotod virtuaalsesse albumisse. Ka varasemad uuringud (Counts & Fellheimer 2007), on näidanud, et lisaks omavahelisele suhtlemisele ning info vahetamisele on paljud inimesed tõepoolest üha rohkem hakanud kasutama suhtluskeskkondi nagu Facebook enda perefotode eksponeerimise ja arhiveerimise keskkonnana. On äärmiselt mugav, et üleslaetud fotod on hetkega virtuaalses keskkonnas sõpradele-sugulastele nähtavad olenemata kellaajast või geograafilisest asukohast, vajalik on vaid tehniliste vahendite olemasolu (Death 2011). Ka antud uuringu tulemused viitavad varasemalt täheldatud tendentsidele, et fotode Facebooki üles laadimine on suuresti motiveeritud ka asjaolust, et taoline suhtlemisviis aitab kontakti säilitada ka selliste pereliikmete ja tuttavatega, kellega igapäevaselt ei kohtuta (House et al 2007). Nii näiteks on fotode abil võimalik hoida lähedasi oma tööde ja tegemistega kursis. Võib öelda, et fotodest on saanud nagu omamoodi aruandluse vorm, kuid samas ka võimalus olla ühenduses nendega, keda armastatakse (House et al 2007). Samale järeldusele on oma magistritööstöös, mis käsitleb põlvkondade vahelist suhtlust uue meedia kanalites, jõudnud ka Virge Tamme (2012), kes leidis, et paljud pereliikmed kasutavad Facebooki, et omavahel suhteid hoida ning suhelda ning võib öelda, et suurt huvi tuntakse just suhtlusvõrgustikku üles laetud fotode vastu.

Intervjueeritavad kinnitasid, et nende pereliikmed on enamjaolt teadlikud asjaolust, et neist Facebooki fotosid üles laetakse. Samas nenditi, et nende arvamust vastava praktika kohta otseselt ei küsita. Pigem eeldatakse, et seni kui keegi midagi öelnud ei ole, on selline teguviis neile vastuvõetav. Samuti nähtus, et intervjueeritud naised peavad end tihti vägagi pädevaks fotode sobivust hindama ning see oli ka üks peamistest põhjustest, miks näiteks ei peetud vajalikuks laste käest (mitmel juhul alla 10-aastased) nende fotode üles laadimise puhul luba küsida. Taolistel puhkudel ei peetud enamjaolt last veel piisavalt pädevaks, et antud praktikas kaasa rääkida ning üle laetava foto valiku tegi vanem ainuisikuliselt ise. Kuid ka lapsevanemad eksivad vahel. Näiteks selgus Tamme (2012) magistritöös, et ühe lapsevanema Flickerisse üles riputatud fotod põhjustasid olukorra, mille tõttu hakati tema last koolis

narrima. Samalaadseid täiskasvanute nõ. apsakaid fotode eksponeerimise osas on täheldanud ka Lennart Komp (2012). Tema magistritööst tuli välja, et üks õpetaja eksponeeris oma *blogis* ujumistunnis olnud laste fotosid lma, et ta oleks selleks laste või nende vanemate luba küsinud. Eelnevast lähtudes võib öelda, et täiskasvanute mõtlematud fotode eksponeerimise praktikad võivad tihtipeale kaasa tuua negatiivseid kogemusi eelkõige nende lastele ning samuti neile endale.

Samas selgus uurimusest, et mitmed vanemad, kelle lapsed samuti Facebooki kasutavad, mõtlesid siiski sellele, et kuidas võiks Facebooki üleslaetud fotosid mõista nende laps ning püüdsid olla oma lastele üldjuhul eeskujuks. Näiteks leidsid intervjuueeritavad, et lisades fotosid, kus taustaks on alkoholipudelid või alkoholi tarbivad inimesed, võib see lapse jaoks ekslikult luua kujutluspildi, et selline käitumine on tavapärane ja lubatud. Tegelikult vanemad selliseid käitumismustreid oma lastele edasi anda ei soovi. Nõnda leidsidki intervjuueeritavad resoluutselt, et Facebookis eksponeerimiseks ei sobi fotod, mida võidakse kahetiselt mõista või kus kujutatakse alasti väikelapse keha. Samuti peeti ebasobivateks matusefotosid ning fotosid, mis võiksid õhutada alkoholi tarbima või sigarette suitsetama.

Milliseid perefotosid kasutajad oma profiilile eksponeerimiseks üles laevad?

Nagu ka varasemad uurimused on näidanud (House et al 2007), nii nähtus ka käesoleva töö intervjuudest, et kõige sagedasemalt on perefotodel eksponeeritud lapsed. Uuringus osalenud nentisid, et enamasti riputavad nad Facebooki fotosid lastest just seetõttu, et laps on alati armas, igas olekus ja iga näoilmega. Taoline fotode laadimise praktika tuleneb osaliselt ka sellest, et enda fotode ja eriti fotodel eksponeeritu välimuse suhtes ollakse kriitilisemad. Eeltoodu tingib ka selle, et fotode autoreid, kes antud uuringus olid ka peamised intervjuueeritavad, võis piltidel kohata üsna harva. Samasugusele tulemuseni on jõudnud oma uurimuses ka House et al (2007), kelle järgi on inimene, kes hoolitseb kõige enam selle eest, et olulised hetked sõprade ja perekonnaga jäädvustatud saaksid, fotodel tavaliselt kõige vähem nähtav.

House et al (2007) on ka leidnud, et enamasti kujutatakse eksponeeritud fotodel perekonnas aset leidnud erilisi sündmusi ja puhkusereise. Sama tendentsi kinnitavad ka käesoleva töö tulemused. Ka antud juhul leidsid fotodel peamiselt kajastamist erinevad sündmused, tähtpäevad ning perekondlikud väljasõidud. Taolist praktikat põhjendasid intervjuueeritavad

selgitusega, et fotodega soovitakse edasi anda head emotsiooni, vahel elu isegi paremana näidates kui see tegelikult on. Samale tulemusele on jõudnud näiteks ka House et al (2007), kes on leidnud, et on tavaline praktika, et pereelu eksponeerimiseks valitakse parimad hetked, mis ei pruugi kajastada tegelikku ja reaalselt elu. Samale tulemusele jõudis ka Tamme (2012) oma magistrیتöös, kus selgus, et tõepoolest, inimesed üritavad fotodel oma peret näidata ideaalsemana kui see võib-olla tegelikult on. Taoline käitumine on tegelikult ootuspärane kui mõelda, et Barthes'i (1977) järgi kannab iga foto endas mingit sõnumit, mida soovitakse edastada.

Mendelson & Papacharissi (2010) on leidnud, et oma profiilile laaditakse teadlikult üles fotosid, mis looksid vaatajale sellise pildi, mida profiili omanik soovib tekitada. Arvestades seda, et inimesed tegelevad oma igapäevaelus teadlikult ja alateadlikult sellega, kuidas teised inimesed neid tajuvad ning loodavad endast luua positiivse mulje (Mendelson & Papacharissi 2010). Ei ole üllatav ka antud uuringus osalejate arvamus, et Facebooki lisatud perefotod aitavad luua profiili omanikust positiivse mulje, kuna tavaliselt on eksponeerimiseks valitud rõõmsad ja positiivsed fotod, näe. parimad hetked elust. Eeltoodust võib järeldada, et Facebooki üles laetavate fotode valik on üsna läbi kaalutud ning analüüsitud. Seetõttu ei heidutanud intervjueritavaid ka fakt, et Facebook ja internet säilitavad alati kõik kunagi üles laetud.

Kasutajate ootused üleslaetud perefotode tagasisidele

Intervjuudest nähtus, et olgugi et intervjueritavad väärtustasid oma perefotodele antavat tagasisidet, ei peetud seda siiski määravalt oluliseks. Samas nentisid intervjueritavad, et pärast mingi foto lisamist jälgitakse teadlikult, kes sõbralisti liikmetest midagi öelnud on või kuidas fotole reageerinud. Enamjaolt olid kõik intervjueritavad saanud oma fotodele positiivseid kommentaare. Kohati peeti negatiivse kommentaari saamist isegi ilmvõimatuks kuna sõprade nimekirja valitud inimestelt sellist käitumist reeglina ei eeldata. Samas leidis ka selliseid intervjueritavaid, kes tõdesid, et on negatiivset tagasisidet saanud ja näiteks seepärast kriitikat pälvinud fotod Facebooki keskkonnast kustutanud. Eelnevat arvestades võib antud uuringu leidude põhjal väita, et fotodele antava tagasiside on kasutajatele oluline ning üldiselt sellele ka reageeritakse (peamiselt küll lihtsalt tänamise näol). Ühest küljest on selline käitumine ka igati mõistetav, kuna üldjuhul on sõprade nimekirjas inimesed, kellega rohkem lävitakse ning seetõttu läheb ka nende arvamus profiiliomanikele rohkem korda. Näiteks

ilmnes, et positiivne kommentaar tingib paljuski ka profiilomaniku edasise käitumise. Nimelt, tuntakse mõnel puhul peale positiivse kommentaari saamist mingis mõttes kohustust nõ. samaga vastata. Taoline käitumine omakorda võib aga põhjustada kommentaari või *like* lisamise vaid kohusetundest ning mitte siirast soovist seda teha.

Soovitused edasisteks uuringuteks

Erinevad suhtlusvõrgustikud on juba praegu koondanud sadu miljoneid inimesi ning see trend näib kasvavat. Igapäevaseks on saanud ka see, et erinevates suhtlusvõrgustikes jagatakse ja toodetakse palju infot, samuti hakkab hägustuma privaatsuse mõiste, loodetavasti mitte vajadus privaatsuse järele. Minu arvates on trend pigem selles suunas kasvav, et privaatsus pole primaarne teema enne, kui seda on oluliselt piiratud või rikutud. Arvan, et antud valdkond on väga perspektiivikas ning edasisteks uurimustöödeks piisavalt informatsiooni pakkuv.

Seoses antud uurimistööga tekkis mitmeid küsimusi. Näiteks asjaolu, et kuivõrd inimesed analüüsivad seda, et kõik informatsioon ja fotomaterjal, mis erinevatele interneti lehekülgedele kord sisestatud on, jääb sinna väga pikaks ajaks, et mitte öelda, igaveseks. Mina varasemalt seda olulisel määral analüüsinud ei ole, kuid antud töö koostamise käigus olen üha rohkem hakanud sellele mõtlema. Mind isiklikult huvitab väga teema, mis puudutab täna veel väikeseid lapsi, kelle fotosid vanemad oma äranägemise järgi üles laevad. Mida arvavad need lapsed, kes täna on näiteks 5-aastased kümne aasta pärast fotodest, mis internetiavarustes kättesaadavad on? Kuid selline uurimustöö on pikaajaline ning ei sobi seetõttu üliõpilastööks.

Samuti oleks huvitav teada, mis on saanud paberfotoalbumitest näiteks 10-15 aasta pärast. Arvan, et kui arvestada lähema kümne aasta perspektiivi, siis pakun, et ilmselt mingeid väga suuri muutusi tulemas ei ole, küll aga on tõenäoline, et suureneb veelgi virtuaalsete albumite osakaal ning paberalbumi kasutamise aktiivsus väheneb veelgi. Põhjus on lihtne – kiire elutempo ja mugavus sunnivad inimesi lihtsamat teed valima. Seetõttu eelistatakse ilmselt edaspidi fotosid üha enam virtuaalselt jagada, mis omakorda võimaldab fotosid vaadata ka neil, kel igapäevaselt konto omanikuga kontakti ei ole. Siinkohal räägib paberalbumite kasuks ka see, et need pärinevad enamasti ajast, mil digitaalsed võimalused puudusid või oli nende kasutamise võimalused piiratud.

Keskendudes eelkõige edaspidistele võimalikele üliõpilastööde uurimisteedele, leian, et edasistes töodes võiks keskenduda erinevate virtuaalsete albumite kasutamise praktikatele (Nagi, Flickr, Picasa). Välja võiks selgitada, millised on virtuaalsete fotoalbumite (ei ole piiratud vaid perefotodega) kasutamise praktikad, milliseid enim eelistatakse ja miks. Samuti võiks omavahel võrrelda Facebooki fotoalbumit ja mõnda sellist virtuaalset albumit, mille kasutamise võimalused piirduvadki vaid fotode laadimise ja eksponeerimisega ning tuua välja kasutamise eesmärkide sarnasusi ning erinevusi. Samuti võiks muuhulgas uurida, millal laetakse fotod Facebooki ning millal virtuaalsesse fotoalbumisse (näiteks Nagi). Miks?

Minu uurimistöö ei kätkenud endas suhtlusvõrgustiku fotode kommentaare, nende sisu ega mõju foto laadijale. Näiteks selgus ühes minu intervjuus, et negatiivse kommentaari puhul foto kustutati. Lähtuvalt eelnevast oleks huvitav antud teemal rohkem sügavuti minna ning püüda välja selgitada reageerimise põhjused ning mõjud. Täiesti eraldi uurimisteedena võiks käsitleda üksilduse teemat seoses suhtlusvõrgustikega. Kuivõrd ja kas on suhtlusvõrgustikud muutnud inimesi üksildasemaks. Kas virtuaalkeskkonnad ohustavad suhteid, muutes need pealiskaudseteks. Oleks huvitav teada, kuivõrd on mõjutanud virtuaalsuse areng inimeste kokkusaamisi realselt kohtudes, näe. silmast-silma.

Meetodi kriitika

Üldjuhul võib eeldada, et kõik see, mis puudutab perekonda, on igaühe jaoks intiimsem ning isiklikum. Just sellest eeldusest tingituna otsustasin käesoleva uuringu valimi koostamisel lähtuda mugavusvalimi põhimõttest. Eranditult kõik intervjueeritavad olid minu Facebooki sõprade nimekirja kuuluvad inimesed, kellega ühtlasi sagedasemalt lävin. Lähtuvalt uurimisteede privaatsusest hindan mugavusvalimit sobivaimaks ning arvan, et pääsesin seetõttu ka intervjueeritavale lähemale, saades otsekoheseid ja ausaid vastuseid. Arvan, et intervjueeritavate varasem tundmine ning nendega lävimine võis uurimistulemusi mõjutada just sel määral, et intervjueeritavad rääkisid oma tunnetest, mõtetest ja ajenditest siiralt ja ausalt. Samas, siinkohal on oluline märkida, et see võib olla ka hoopis vastupidine. Võib olla, et inimesed ei julge tuttavale kõike otse välja öelda just seetõttu, et kardetakse enda tegevusele hinnangute andmist. Ilmselt võib üheks valikulise rääkimise põhjuseks olla asjaolu, et omavahel suheldakse ka pärast intervjuud. Seega, võib öelda, et isiklik tundmine võib samaaegselt olla nii positiivne kui ka negatiivne tegur ja tulemuste mõjutaja.

Enne intervjuud selgitasin kõikidele intervjuueeritavatele, mille raames ma intervjuud soovin läbi viia ning kinnitasin, et intervjuu on edaspidi bakalaureusetöös käsitletud anonüümsena. Sellega tahtsin ma teadlikult ennetada pingeid, mida oleks võinud tekitada hirm, et keegi võib ligi pääseda intervjuueeritava isiklikule informatsioonile ja selle kaudu neid identifitseerida.

Leian, et antud bakalaureusetöös kasutatud andmekogumismeetodid õigustasid end igati. Semi-struktureeritud süvaintervjuu andis võimaluse intervjuu läbi viia intervjuueeritava jaoks mugavas õhkkonnas (enamasti nende enda kodudes) ning uurida erinevate aspektide ja valikute kohta, mis puudutasid laiemalt Facebooki kui perekonna virtuaalset pildialbumit. Kuna teema oli kohati väga isiklik, ei saanud küsimusi väga otseselt küsida ning tuli jälgida, et küsimused ei sisaldaks eeldatavat ja nõ. korrektset vastust. Kuna uurimismeetodi vorm oli piisavalt paindlik, oli võimalus küsimused ümber sõnastada või küsida lisaküsimusi, mis minu hinnangul tagas vajaliku informatsiooni saamise.

Intervjuude läbiviimine iseenesest oli minu jaoks väga huvitav kogemus ning avas intervjuueeritavaid hoopis teisest küljest. Need, kes olid tavaliselt väga julged ja jutukad, muutusid diktofoni nähes häbelikuks ning napsõnaliseks. Esines ka arvamust, et niikuinii ei osata küsimustele piisavalt pädevalt vastata. Samuti võis täheldada selliseid nähtusi nagu punastamine, kogelemine, närviline naer, näppude ja riiete mudimine. Nii mõnigi intervjuueeritav uuris, et kas salvestamine on ilmtingimata vajalik. Mitmel korral sooviti enne intervjuud konkreetsete küsimustega tutvuda, kuid ma ei pidanud seda vajalikuks. Küll aga mainisin ma mõnel juhul üldiseid käsitlusele tulevaid teemasid ning leian nüüd, et see oli viga. Nimelt tajusin, et antud eelinformatsioon hakkas mõnda intervjuueeritavat kammitsema ning sooviti esimesele küsimusele vastates kõik, mis üldiselt meelde jäi, ära rääkida.

Kui üldjuhul kulges intervjuude läbiviimine rõõmsas ja positiivses meeleolus, siis ühel juhul tuli intervjuu katkestada, andmaks intervjuueeritavale aega enese kogumiseks. Intervjuueeritav hakkas lohutamatuult nutma, kuna paberalbum seostus talle tema varalahkunud pojaga. Fotod pojast olid säilinud vaid paberalbumis. Selline pööre oli ootamatu ja emotsionaalselt ka minu kui intervjuueerija jaoks arvatumast raskem. Seetõttu vajasin väikest pausi ka mina ise. Mõned minutid hiljem oli intervjuueeritav end piisavalt kogunud ning valmis intervjuuga jätkama. Vaatamata sellele, ühele pisut keerukamale intervjuule, leian, et valitud meetod õigustas end antud teema uurimiseks igati ning andis mulle kui intervjuueerijale hindamatuid praktilisi kogemusi.

KOKKUVÕTE

Antud bakalaureusetöö eesmärk oli uurida, millised on intervjueeritavate perefotode eksponeerimise praktikad, milliseid perefotosid kasutajad oma kontole lisavad ning millised on kasutajate ootused lisatud fotode tagasisidele.

Olulisem teoreetiline taust baseerus mõistetele perekond kui institutsioon, perefotode traditsioonide kaardistamine, fotoalbumid, suhtlusvõrgustikud kui ajaveetmise ning perefotode laadimise keskkonnad ning privaatsus. Töö valim moodustus mugavusvalimi printsiibil ning sinna kuulus 13 suhtlusvõrgustiku Facebook kasutajat, kellega viidi läbi semi-struktureeritud süvaintervjuu. Valimi koostamisel lähtuti homogeense valimi strateegiast, mille valimi põhimõtteks oli asjaolu, et intervjueeritavate Facebooki profiil sisaldas perefotosid. Piiranguid, mis puudutasid vanust või sugu, ei seatud. Empiirilise materjali analüüsimisel kasutati kvalitatiivset tekstianalüüsi meetodit.

Uurimusest selgus, et perefotosid lisati profiilile eelkõige seepärast, et soovitakse oma perefotosid lähedaste ja sõpradega, samuti ka nende pereliikmetega, kes elavad kaugemal (sh. teises riigis). Virtuaalset suhtlemisviisi peetakse kõige mugavamaks ning odavamaks võimaluseks kontakti hoida ja suhelda. Fotodel on kajastatud enamasti lapsed ning perekesksed tegevused ja sündmused. Paljudel juhtudel leiti, et Facebooki kontrol ei ole sobilik eksponeerida matusefotosid, riideteta väikelapsi või alkoholitarbimisele-suitsetamisele õhutavaid fotosid.

Keskmiselt laetakse fotosid üles korra kuu jooksul, maksimaalselt 10 foto korraga. Vanad fotod lihtsalt kustutatakse või asendatakse uutega. Eranditult kõik uurimuses osalenud piiravad oma perefotodele juurdepääsu ning tavaline praktika on, et fotod on vaatamiseks avatud vaid sõpradele. Enamasti ollakse kursis faktiga, et Facebook säilitab kõik fotod ka siis, kui need kustutatud on. Võib öelda, et üldjuhul on pereliikmed teadlikud faktist, et neist Facebooki fotosid üles laetakse, kuid vahel ei peeta vajalikuks nende luba või arvamust küsida.

Kõigil, välja arvatud ühel, oli Facebooki albumi kõrval olemas ka paber kandjal perekonna fotoalbum, kuid selle kasutamise aktiivsus on üldjuhul iga aastaga vähenenud. Virtuaalse albumi kasuks räägib asjaolu, et see on mugav, kiire, tasuta ning sõpradele alati kättesaadav.

Selgus, et võimalus Facebooki fotosid laadida on paberalbumi kasutamise aktiivsust oluliselt mõjutanud. Antud uurimistöo keskendus suhtlusvõrgustikule Facebook ning selle kasutajatele, selgitamaks välja kas või kuivõrd kasutatakse seda virtuaalse pildialbumina. Nähtus, et Facebooki laetakse üle fotosid perekonnast, kuid otseselt ei nimetata seda pere fotoalbumiks. Küll aga on see oluliselt mõjutanud perekonna paberalbumi kasutamise aktiivsust, mõjutades seda isegi sedavõrd, et mõni perekond ei ole mitu aastat fotosid paberile printinud. Samas oli valimis ka neid, kes aegajalt osa fotosid ilmutada lasevad.

SUMMARY

The aim of the present BA thesis: „Facebook as a virtual family photo album“ is to analyse what are interviewees practices of displaying family photos, what kind of family photos they upload, what are the expectations they have of the feedback. The keywords of this thesis are: The family as an institution, mapping traditions of family photos, family photo album, social networks as the environment for interaction and uploading photos and finally privacy.

The empirical analysis of the thesis is based on 13 in-depth oral interviews with users of Facebook, who upload family photos to their Facebook account. Sample preparation was based on a strategy of the homogeneous sample, the selection policy was that the interviewees account includes family photos. Restrictions which relate to age or sex, is not set.

The results of study showed that the incentive for uploading photos were family and friends and they were also the audience of family photos for whom the photographs were uploaded. For interviewees was very important to share their photos with family and friends, because they wanted to maintain contact with them. Most frequently the photos were added once a week and it depended mostly on what had occurred in the meantime (birthdays, some kind of events). The maximum amount of family pictures they added were 10 at once. Common practice is to exchange photos once during two or three months.

Without exception, all interviewees restrict access to their family photographs and only friends can see their photos. Mostly it is because family photos are too private and personal to share with others. Interviewees are generally aware of the fact that Facebook retains all photos even after deleting. Family members are generally aware of the fact that they are exhibited on Facebook, but sometimes the interviewee decide alone what kind of photos to load and what kind of not.

All interviewees, except one, had a paper family photo album. Before the virtual album of Facebook they used the paper album more often, but now, some of them do not add any more family photos to the paper album. They pointed out that virtual album is more preferred – it is faster, convenient, for free and available for friends and family all the time.

Mostly exhibited photographs of children, because they always look cute and beautiful to look at. Much less are depicted on the photos interviewee himself, as she/he usually shoots. Interviewees never exhibit kids without clothes and funerals in their virtual album. Improperly considered photos, which would give an incentive to consume alcohol or smoke cigarettes. Interviewees were interested in feedback to their family photos, but it was not the main. The most they loved commentary, also the *like* was rated.

Kasutatud kirjandus

1. Barthes, R. (1977). *Image, music, text*. London: Fontana Press
2. Boyd, D. M. & W. B. Ellison. (2007). Social Network Sites. Definition History and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1) article 11, URL, (kasutatud märts 2012) <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html>
3. Counts, S & E. Fellheimer. (2007). Suporting Social Presence Through Lightweight Photo Sharing on and Off the Desktop, URL (kasutatud aprill 2012) <http://www.cs.pitt.edu/~rosta/SocialWeb/imagesharing.pdf>
4. Dahlgren, A. (2010). *The photo album as a social medium*. From Family Album to Social Media- Traditions and Change, Nordic Network for Visual Studies in Social Science. Stockholm
https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=gmail&attid=0.3&thid=136caca8ca4681a7&mt=application/msword&url=https://mail.google.com/mail/?ui%3D2%26ik%3D893ee5b4a1%26view%3Datt%26th%3D136caca8ca4681a7%26attid%3D0.3%26disp%3Dsafe%26zw&sig=AHIEtbQn7lqdGJ_wLRvhIkPoIT_eagLHIw
5. *News Today* Death of the family photo album? (2011). URL (kasutatud mai 2012) <http://www.newstoday.co.uk/3153/2011/10/death-of-the-family-photo-album/>
6. Donath, J. & Boyd, D. M. (2004). Public display of connections. *BT Technology Journal* Vol 22 No 4 <http://smg.media.mit.edu/papers/Donath/PublicDisplays.pdf>
7. Eesti Vabariigi Sotsiaalministeerium (2009). *Riiklike perepoliitiliste meetmete analüüs*, URL (kasutatud november 2011) <http://lin2.tlu.ee/~teap/nhdr/2002/PDF/EIA%202002%203.1.pdf>
8. Greenfield, R. (2011). *Women Post More Facebook Photos to Raise Self-Esteem*, URL (kasutatud mai 2012) <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2011/03/study-women-post-more-facebook-photos-to-raise-self-esteem/72150/>
9. Hansson, L. (toim.), (2006). *Perekond ja uued sotsiaalsed riskid*. Tallinn: TLÜ kirjastus
10. Holtzman, D. (2006). *Privacy Lost. How Technology Is Endangering Your Privacy*, URL (kasutatud aprill 2012) http://books.google.ee/books?id=D6NLBmxt4kQC&printsec=frontcover&dq=Privacy&hl=et&sa=X&ei=aJCWT6eHDM7_-gbk36mHDg&redir_esc=y#v=onepage&q=Privacy&f=false

11. Holzner, S. (2009). *Facebook Marketing. Leverage Social Media to Grow Your Business*. USA: Que Publishing
12. House, N. & M. Davis & Y. Takhteyev & N. Good & A. Wilhelm. (2007). *From „What?“ to „Why“*. *The Social Users of personal photos*.
https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=gmail&attid=0.1&thid=134f7e88af865b37&mt=application/pdf&url=https://mail.google.com/mail/?ui%3D2%26ik%3D893ee5b4a1%26view%3Datt%26th%3D134f7e88af865b37%26attid%3D0.1%26disp%3Dsafe%26zw&sig=AHIEtbQC3iPT63Nj1Tx_WUfvZJaXTDm7DQ
13. Kagadze, M. & I. Kraav & K. Kullasepp. (2009). *Perekonnaõpetus. Inimeseõpetuse õpik gümnaasiumile*. Tallinn: Koolibri
https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:dYeT55oKhBIJ:koolibri.ee/download/?action%3Dbinary%26id%3D3554+&hl=et&gl=ee&pid=bl&srcid=ADGEESjOqmRfsWL8L2eJbWX3Q2e1qpiM_Orx7TH_r2fnuZpm9-wf7rB8kqVYLeSMx3Ao1whch6p0pTNXV5Q3-W4bvPpWF8x2j1WOSoO0Vt6HB53OnZ8YLUQj9BkfsGzNw7rYyJIFICt&sig=AHIEtbTAjUJS91Hlb-s_kwg9b_VdBupj7w&pli=1
14. Kelam, A. (1980). *Eesti ENSV perekond. Sotsioloogiline portree*. Tallinn: Eesti Raamat
15. Komp, L. (2012). Oluliste teiste roll 3. Klassi laste toimetulemisel online-riskidega. Tartu Ülikool. Sotsiaal – ja haridusteaduskond.
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/25781/komp_lennart.pdf?sequence=1
16. Kõuts, R. (2011). McLuhan – mis meist saab? *Vikerkaar*, 7 (8): 73
17. Laas-Mikko, K. (2010). *Privaatsuse filosoofilise kontseptsiooni piiritlemine*. Magistritöö. Tartu Ülikool, filosoofia ja semiootika instituut.
18. Laherand, M.- L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
19. LA Times. (2011). *Redesigning and hitting 800 million users*, URL (kasutatud november 2011)
<http://latimesblogs.latimes.com/technology/2011/09/facebook-f8-media-features.html>
20. Mclean, D. (1995). *Privacy and its Invasion*. Westport, USA: Greenwood Press
21. Mendelson, A & Z. Papacharissi. (2010). *Look at us. Collective Narcissism in College Student Facebook Photo Galleries*, URL (kasutatud jaanuar 2012)
http://tigger.uic.edu/~zizi/Site/Research_files/Look%20at%20meAMZP.pdf

22. Praust, V. (2004). *Andmeturbe ja isikuandmete kaitse head tavad AD 2004*, URL (kasutatud mai 2012)
http://www.sotsioloogia.ee/vana/esso3/1/valdo_praust.htm
23. Proitz, L. (2010). *From Family Album to Social Media*. Stockholm
24. Rössler, B. (2005). *The Value of Privacy*. United Kingdom: Policy Press
25. Seppänen, J. (1999). *The Power of Gaze. An Introduction to Visual Literacy*. Finnish: Vastapaino and the Finnish Youth Research Network
26. Solove, D. J. (2004). *The Digital Person. Technology and Privacy in the Information Age*. New York and London: New York University Press.
27. Socialbakers (2012), URL (kasutatud mai 2012)
<http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/estonia>
28. Statistikaamet (2011). *Koduse internetiühendusega leibkonnad tüübi järgi*, URL (kasutatud aprill 2012) <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>
29. Stefik, M. (2000). *The Internet Edge. Social, Technical, and Legal Challenges for a Networked world*. England: The MIT Press
30. Stevens, M. & G. Aboud & T. Khai & F. Vollmer. (2003). Getting into the Living Memory Box. Family archives & holistic design. *Personal and Ubiquitous Computing*, 7: 210-216
31. Strauss, A. & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications
32. Taylor, M. A. (2005). *Uncovering Your Ancestry Through Family Photographs*. China: Family Tree Books
33. Tamme, V. (2012). *Põlvkondadevaheline suhtlus uue meedia kanalites*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Haridus – ja sotsiaalteaduskond.
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/25793/virge_tamme.pdf?sequence=1
34. Tooming, P. (1995). *Ikka fotost*. Tallinn: Eesti Raamat.
35. Vie, S. (2011). *(E)Dentity. Introduction Your (E)Dentity*. United States of America: Fountained Press
36. Villi, M. (2010). *From Family Album To Social Media – Traditions and Change*. Aalto University of Economy. Finland
37. Weiser, J. (2002). PhotoTherapy Techniques: Exploring the Secrets of Personal Snapshots and FamilyAlbums. *B.C. Psychologist*: 26-27.

38. Westin, A. (1967). *Privacy and Freedom*. New York: Atheneum
39. Wright, M. (2003). *Step-by-Step Digital Family Photography*. United Kingdom: The Ilex Press Ltd

LISAD

LISA 1 Semi-struktureeritud süvaintervjuu kava

Süvaintervjuu kava

Sissejuhatav küsimusteblokk

Tere.....,

Minu nimi on Gerli Luste ja õpin Tartu Ülikoolis ajakirjanduse ja kommunikatsiooni erialal 3ndal kursusel ning tegelen bakalaureusetöö kirjutamisega teemal Facebook kui perekonna virtuaalne pildialbum.

Valisin antud teema, kuna Facebook on viimastel aastatel populaarsust kogunud ning saamas inimeste igapäeva elu lahutamatuks osaks. Facebooki keskkond pakub ajaveetmiseks erinevaid võimalusi, sealhulgas võimalust koostada fotoalbum. Eksponeeritavates fotoalbumites on erinevaid fotosid, kuid oma uurimuses keskendun mina just perefotode eksponeerimisele.

Seoses oma bakalaureusetööga soovin sinuga läbi viia intervjuu ning selgitada välja, millised on sinu pereinildide eksponeerimise praktikad, milliseid fotosid sa oma kontole lisad ning millised on sinu ootused lisatud fotodele saadud tagasiside osas.

Räägi mulle palun alustuseks pisut oma perekonnast?

Vajadusel küsin:

Mitme liikmeline on sinu perekond?

Kes sinna kuuluvad?

Kui vanad nad on?

Räägime nüüd pisut Facebookist ja Sinu sealtsetest fotoalbumitest.

Soovin teada, et miks sa üldse otsustasid endale Facebooki konto luua ja kui kaua sa selle portaali kasutaja olnud oled?

Oskad sa orienteeruvalt öelda, kui palju sa Facebookis igapäevaselt aega veedad?

Milliseid tegevusi sa seal keskkonnas üldse teed?

1. Kust tekkis sul mõte Facebooki enda perepilte üles laadida?
2. Miks sulle meeldib Facebooki perefotosid üles laadida?
3. Kui sageli sa Facebooki perekonnast fotosid üles riputad?
4. Kui palju sa tavaliselt fotosid korraga üles laed?
5. Kuivõrd sageli sa kontol olevaid perefotosid vahetad? Millest see sõltub?
6. Kas sinu perefotod on nähtavad kõigile Facebooki kasutajatele või piirad sa kuidagi oma fotodele juurdepääsu? Palun põhjenda oma praktikat.
7. Kas sinu pere liikmed on teadlikud sellest, et sa neist Facebooki fotosid üles laed? Kuidas nad sellesse suhtuvad?
8. Kas sul on Facebooki kõrval ka paber kandjal pere fotoalbum? Mis põhjusel sa paberfotoalbumit pead?
9. Kui tihti sa sinna perepilte lisad?
10. Kuivõrd erinevad paberfotoalbumisse pandavad perepildid nendest piltidest, millised sa Facebooki laed? Milles see erinevus seisneb?
11. Palun hinda, kuivõrd on võimalus Facebooki oma perepilte üles laadida mõjutanud vana paberil fotoalbumi kasutamise aktiivsust?

Räägime nüüd pisut veel sellest, milliseid fotosid sa Facebooki üles laed.

1. Millised pere liikmed kõige sagedasemalt sinu Facebookis olevatel piltidel figureerivad? Mis sa arvad, miks just neist kõige enam fotosid su Facebooki kontole jõuab?
2. Millised olukorrad või sündmused kõige sagedamini sinu fotodel kajastatud on? Selgita.
3. Mis sa arvad, millise mulje loovad sinu Facebooki laetud perepildid sinu perekonnast?
4. Kuivõrd sa enne fotode üles laadimist mõtled (analüüsid) sellele, milliseid fotosid üles riputada võiks?
5. Mille järgi sa otsustad, milliseid pilte laadida? Milliseid mitte?
6. Millised oleks need pildid, mida sa kunagi oma Facebooki kontole üles ei laeks?
7. Kas sinu jaoks on olemas ka selliseid sündmusi, mida sa kindlasti ei sooviks Facebooki fotodel presenteerida? Miks?
8. Kas endast või mehest pilte lisades kehtivad sinu jaoks samad põhimõtted kui lapse/laste pilte üles laadides?

9. Oled sa teadlik sellest, et suhtlusportaal säilitab igaveseks ka need fotod, millised sa tegelikult oled enda arvates ära kustutanud? Kuivõrd on sinu fotode üleslaadimise praktikad sellest faktist mõjutatud?

Järgmisena soovin ma natukene rohkem teada saada sinu ootustest lisatud piltidele.

1. Räägi, palun, milliseid Facebooki kasutajaid sa peamiselt enda fotode auditooriumina silmas pead?
2. Kuivõrd on sinu jaoks oluline saada oma perefotodele teiste Facebooki kasutajate tagasisidet?
3. Millist tagasisidet oled siiani oma perefotodele saanud?
4. Kuidas sa tavaliselt saadavale tagasisidele reageerid?
5. Oled sa kunagi saanud ka selliseid kommentaare, millised sulle ei meeldinud? Kuidas sa nendele reageerisid?
6. Palun kirjelda neid pilte, mis on saanud enim tähelepanu/like. Mis sa arvad, mis põhjusel just need fotod kõige enam teiste kasutajate reageeringuid said?

LISA 2 Intervjuude transkriptsioonid on kättesaadavad bakalaureusetöö paberversioonis